

126. Torstaina 30 päivänä marraskuuta 1989

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestuksen

jatketaan Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdistymiskehitykseen koskevan valtioneuvoston tiedonannon käsittelyä 4088

Pöydällepanoa varten esitellään:

1) Lakivaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksen johdosta laeiksi yhdistyslain 10 ja 35 §:n, yleisistä kokouksista annetun lain 1 ja 2 §:n sekä painovapauslain muuttamisesta (HE n:o 195) 4193

2) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 82 hallituksen esityksen johdosta valtion eläkevastuiden rahastointia koskevaksi lainsäädännöksi (HE n:o 163) ”

3) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 11 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus merenkulkulaitoksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 32) ”

4) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 38 hallituksen esityksestä laeiksi kansaneläkelain 79 §:n ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE n:o 231) ”

5) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksestä lainsäädännöksi ulosottomiehen oikeudesta

Siv.
saada eräitä tietoja eläke- ja vakuutuslaitoksilta (HE n:o 219) 4194

Siv.

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimennhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Backman, Elo, Gustafsson, Jouppila, Järvisalo-Kanerva, Kettunen, Koistinen, Korkia-Aho, U. Leppänen, Liikainen, Luttinen, Melin, Moilanen, Mönkäre, Nieminen, Puhakka, Puska, Ranta, Riihijärvi, Rinne, Siuruainen, Suominen, Säilynoja, Särkijärvi, Tähkämaa ja Väänänen.

Nimennhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Tähkämaa, Mönkäre ja Backman.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Järvisalo-Kanerva, virkatehtävien takia edustajat Elo, Kanerva, Melin, Siuruainen ja Väänänen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Backman, Jouppila, Kettunen, Korkia-Aho, Luttinen, Mönkäre, Riihijärvi ja Säilynoja sekä tästä ja huomisesta päivästä sairauden takia ed. Nieminen ja virkatehtävien vuoksi ed. Suominen.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluva marras-

kuun 24 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 226 ja 230, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 518, 524, 533, 536 ja 543. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valtioneuvoston tiedonanto Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen koskevan valtioneuvoston tiedonannon käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Olen jo aikaisemmassa Euroopan yhdentymistä koskevassa keskustelussa tuonut esille sitä, että ammattiyhdistysliikkeen näkemykset ja tarpeet tulee ottaa nyt huomioon, kun yhdentymisen sisäistä ja sisällöllistä keskustelua käydään ja laaditaan Suomen reunaeh-toja tälle yhteistyölle.

Kun kuitenkin elämme yhdentyvän Euroopan suuntaan, olisin mieluusti esittämässä sellaisia ajatuksia, jotka turvaisivat ammattiyhdistysliikkeelle itsenäisyyden ulkovaltoihin ja integraatioihin nähden. Sille pitää turvata yhä suuremmat oikeudet työntekijöiden etutaistelussa ulkoista määräysvaltaa vastaan työvoiman liikkuvuuden rajaamisessa, työaikojen ja joustojen sääntelyssä, työpaikkoihin sijoittumisessa, työturvallisuusmääräysten valmistelussa ja toteuttamisessa, ja sille pitää turvata itsenäinen sopimus-oikeus ja siihen liittyen sopimusten ensitulkin-taoikeus.

Mehän elämme lähes sivussa suuresta Länsi-Euroopasta, ja siksi meillä on aivan erityiset syyt tarkastella työvoimaamme ja työtai-toamme erilaisesta, jopa kansallisesta vink-

kelistä. Olosuhteemme ovat moniin muihin Länsi-Euroopan valtioihin nähden poikkeuk-selliset. Meillä on voimakas ja yhtenäinen ammattiyhdistysliike ja sillä kunniakas vuosisata takanaan työläisten etujen ajamisessa. Tätä taustaa vastaan varmasti porvarillisella lännellä on taustapyrkimyksensä tukahdut-taa tällainen voimakas järjestelmä. Huomioi-tava on kuitenkin se tosiasia, että ammat-tiyhdistysliikkeen pitkän ja sitkeän työn tu-loksena maamme elää tällä hetkellä hyvin-voinnissa jopa ulkovaltojen tunnustukseen saakka.

Meidän porvaristomme on ottanut tästä kuitenkin suuren hyödyn ja kunnian, vaikka on koko taistelun ajan hangoitellut vastaan niitä uudistuksia, joita vasemmiston taholta on esitetty. Tämä kunniakas työ on johtanut kansamme hyvinvoinnin lisääntymiseen, jota ei saa myydä Länsi-Euroopan markkinata-loudellisille voimille.

On luonnollista, mikäli sallimme, että Euroopasta tulee ongelmia mutta myös työtä ja toimeentuloa, mikäli kykenemme oman aktiivisuutemme myötä ja Eftan tuella turvaa-maan toisaalta Pohjolan mutta ensisijaisesti oman maamme ja kansamme edut ja oikeu-det.

Suomi on, kuten tiedämme, ollut kapita-lististen maiden kärjessä lännen taloudellises-sa kehityksessä ja myös niiden kehittämises-sä. Oecd-maiden keskiarvoa parempi työllis-syys ja oleellisesti parempi talouskasvu ovat olleet seurausta idänkaupparamme menneiden vuosien myönteisestä kehityksestä. Kun nyt ollaan vähän hurmahenkisesti viemässä Suo-mea lännen heilahteleville markkinoille, tulisi kuitenkin muistaa se, että mikäli elinkeino-elämä jättää käyttämättä itänaapurin suuret markkinat ja kulutuksen, olisi se erittäin epäviisasta, lyhytnäköistä ja vahingollista.

Suomen tuleekin tutkailla yhdentymistä sellaisesta näkövinkkelistä, joka takaa koko Euroopan, koko maanosan yhdentymiskehi-tykseen tähtäävän uudistuspolitiikan. Neu-vostoliiton ja muiden Sev-maiden viimeaikai-set uudistukset ja pyrkimykset luovat edelly-tyksiä sellaisen yhteistyön toteuttamiselle, jota Suomella tai Länsi-Euroopalla ei ole varaa torjua.

Arvoisa puhemies! Tämän normaalin vuo-datuksen jälkeen hieman täsmällisemmin niistä tavoitteista, joita ammattiyhdistysliike on suunnitelmissaan esittänyt. Nämä huo-

miot siitäkin syystä, että valtioneuvoston tiedonannossa ei ole kovin täsmällisesti otettu tähän tärkeään puoleen kantaa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK on lausunut julkaisunsa "Yhdentyvää Eurooppa ja ammattiyhdistysliike" marraskuun numerossa 1989 seuraavaa:

"Palkansaajien on voitava vaikuttaa niihin päätöksiin, joilla yhteistyön sisältö ja säännöt lyödään lukkoon.

Ees-yhteistyöstä ei saa tulla suuremman ja byrokraattisemman Euroopan yhteisön päätösten hyväksymismenettelyä. Eftaa on vahvistettava. Ees-instituutiota luotaessa tulee työmarkkinaosapuolet kytkeä mukaan valmisteluun ja päätöksentekoon. Euroopan yhteisön nykyinen demokratia ei ole riittävä. Ees uusine elimineen ei saa pystyttää uusia raja-aitoja Eurooppaan. Länsi-Euroopan yhdentymisen on tapahduttava ihmisten ehdoilla tavoitteena kansalaisten Eurooppa.

SAK edellyttää, että työ-, kuluttajan- ja ympäristönsuojelun tasoa ei Suomessa laske; että tarkastustoiminnalle annetaan riittävät voimavarat; että työntekijäpuolen mahdollisuudet osallistua normi- ja standardisointityöhön Euroopan tasolla taataan; että Suomen viranomaiset varmistavat sen, että täällä työskenteleville ulkomaalaisille taataan samat oikeudet kuin suomalaisille; että ulkomaiset yritykset eivät pääse kiertämään Suomen lakeja ja työehtosopimuksia; että siirtolaisille turvataan kieliopetus ja tarvittavat yhteiskuntapalvelut ja että sosiaaliturvan siirtyminen varmistetaan; että kaikki, myös ammattiyhdistysliike, yhdessä taistelevat muukalaisvihaa ja -pelkoa vastaan; että kuluttajansuoja Ees-alueen palvelumarkkinoilla on korkeatasoista; että kuljetusmarkkinoilla estetään sosiaalinen polkumyynti ja alalle sovitaan tiukat työsuojelu- ja ympäristömääräykset; että pääomaliikkeiden vapauttamisen haittoja torjutaan Ees-tason säännöin."

Arvoisa puhemies! Tässä joitakin SAK:n tavoitteista, yhdentymisen myötä koettavista edellytyksistä, joilla ammattiyhdistysliike voi yhdentymiseen myöntyä, jotta työntekijöiden edut ja oikeudet säilyvät. Kun Suomen Työntantajain Keskusliiton STK:n julkaisussa "Yhteiskunnallinen ulottuvuus" sen liitteessä olevassa Unicen kannanotossa todetaan niistä edellytyksistä, joilla puheyhteys kaikkien jäsenmaiden välillä toteutetaan, ei tässä julkaisussa oteta kuitenkaan kantaa siihen,

miten sovelletaan demokraattista menettelyä, kun keskustelupöydässä ovat Euroopan rikkaimmat ja köyhimmat valtiot sekä toisaalta Euroopan pienimmät ja suurimmat valtiot. Puhellahan aina voidaan, mutta Euroopan yhteisön komissio tekee päätökset Brysselissä itsenäisesti sillä suurella enemmistöllä, joka sillä on Länsi-Euroopassa. Jos se toteuttaa Länsi-Saksan mallia, työvoima, parhaan ammattitaidon omaava, siirtyy näihin valtioihin, ja meille jää vain maksajan rooli.

Eurooppa-toimikunnan selonanto toteaa mielestäni hyvin tilannetta Suomen hallituksen tiedottamisesta: "Suomen hallitus ei ole valmistelujen kestäessä nähnyt aiheelliseksi millään tavoin informoida kansalaisia tai eduskuntaa niiden sisällöstä ja edistymisestä puhumattakaan siitä, että se olisi saattanut Suomen neuvottelulähtökohdat ja -tavoitteet julkisen keskustelun kohteeksi. Suomen hallituksen menettely poikkeaa ratkaisevasti siitä, miten esimerkiksi Norjan ja Ruotsin hallitukset ovat menetelleet informoidessaan sekä kansalaisiaan että eduskuntiaan. Suomessa on saatu tietoja valmisteluista vain lähinnä muiden osapuolten ulkomailla harjoittaman tiedottamisen perusteella. Työmarkkinajärjestöjen edustajia on valikoivasti hyväksytty mukaan virkamiesten ja elinkeinoelämän johtamiin työryhmiin, kun samalla kansalaisjärjestöjen esitykset tiedottamisesta on tylästi torjuttu."

SAK:n puheenjohtaja toteaa kannanotossaan yhdentymisestä seuraavaa: "Ammattiyhdistysliike on osallistunut valmisteluihin, ja sille on annettu tietoa Eftan ja Euroopan yhteisön välisistä keskusteluista. Jatkossa hallituksen on kiinnitettävä enemmän huomiota tiedon välittämiseen suurelle yleisölle. Puheenjohtaja Viinanen korostaa, että yhdentymisratkaisusta tarvitaan mahdollisimman laaja yhteisymmärrys. Hallituksen onkin huolehdittava siitä, ettei yhdentymiskehityksestä tule tarpeettomia kiistoja eduskunnassa ainakaan tiedonkulussa ja keskustelusuhteissa ilmenevien puutteiden vuoksi."

Arvoisa puhemies! Kuten näistä lausunnoista käy ilmi, eivät kaikki tiedonhaluiset ole päässeet osallisiksi siitä tiedosta, joka on ollut mahdollista saada. Olen kuitenkin sitä mieltä, että jatkossa, tulevan kahden vuoden aikana, tämä puute on hallituksen mahdollista korjata. Ellei ammattiyhdistysliike saa tarvittavaa tietoa päätöksenteolle, on mah-

dotonta vaatia heiltä ratkaisuja, jotka tukisivat Euroopan yhdentymistä. Kuitenkin ammattiyhdistysliike on yhtä ratkaisevassa asemassa kuin tuotantomme ja talouselämämme.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattisella eduskuntaryhmällä on mielenkiintoinen tapa valita ryhmäpuhujansa ja kirjoittaa ryhmäpuheensa. Puolueen linja Eurooppa-kysymyksessä on yhtä keskustalaista kuin kokoomuksen tai Suomen keskustan. Mutta sitten valitaan ryhmäpuhujia hehkuttamaan radikaaleja näkemyksiä televisiota, lehdistöä ja yleensä julkisuutta varten. (Ed. Vähänäkki: Käykö kateeksi?) Tosiasiassa sosialidemokraattinen puolue ei hallituksessa aja niitä puheessa mainittuja muita arvoja eikä liioin salli, että eduskunta asettaisi ehtoja neuvotteluille. Nämä eduskunnan asettamat ehdot valmistelisi ulkoasiainvaliokunta, ja eduskunta ne hyväksyisi. Te sosialidemokraatit ette halua eduskunnan päätöksiä, vaan annatte hallituksen jatkaa samaa rataa.

Jos te olette kuitenkin toista mieltä kuin väitän, pannaan tiedonanto valiokuntaan ja annetaan valiokunnan kirjoittaa mietintöön teidän radikaalit puheenne. Toverit sosialidemokraatit, teidän on turha ilakoida ihmisten liikkumisvapaudesta. Lukekaa tarkemmin, niin huomaatte, että kyse on vain työvoimatavaran vapaudesta. Nämä neljä vapautta ovat elinkeinoelämän vapauksia tai niin kuin ed. Wahlströmin puheessa sanottiin "pääoman neljä vapautta".

Haluaisin oikaista erään yleisen väärinkäsityksen. SKDL ei ole tehnyt epäluottamusponsia. Me olemme ehdottaneet eduskunnan hyväksyttäväksi eräitä ehtoja alkaville neuvotteluille. Niiden nimeäminen epäluottamusponsiksi on harhaanjohtavaa. Hallituksesta me emme pidä. Se on selvä. Kun me olemme nämä erilaiset ehdotukset tehneet, me olemme nyt kuitenkin halunneet, että eduskunta käsittelee ne ja hyväksyisi neuvotteluohjeiksi ehdotuksista ne, joita eduskunta pitää hyvinä. Hallitus on kuitenkin juonikas. Se nimeää ehdotukset epäluottamusponsiksi. Se on hallituksen taktiikkaa. Näin pakotetaan hallituspuolueiden kansanedustajat ääntämään niitä vastaan.

Socialidemokraattien ryhmäpuheessa lueteltiin ehtoja hallitukselle. Ne ovat tyhjää puhetta, jos te ette ehdota niitä eduskunnan päätöksiksi, niin kuin me olemme tärkeinä

pitämiämme asioiden kohdalla ehdottaneet. Ed. Wahlströmin puheessa niitä oli joukko. Pyydän tässä vielä saada kannattaa niitä.

Arvoisa puhemies! Vaikka ministeri Salonen kahteen kertaan painotti esittelypuheenvuorossaan sitä, "onko Suomelle edullisempaa osallistua yhdessä muiden Efta-maiden kanssa neuvotteluihin eurooppalaisen talousalueen luomisesta vai jättäytyä niistä pois ja hakea muita ratkaisuja", niin siitä huolimatta olen rojhennut esittää niitä ehtoja, joilla tähän yhteistyöhön mennään. En tiedä, mistä ministeri saa ohjeensa, jos hän vaatii eduskunnalta vastausta vain mainitsemaansa. Mielestäni juuri nyt on ohjeiden antamisen aika eikä vasta käytyjen neuvottelujen jälkeen. Hallitukselle sellainen menettely olisi tietenkin mieluinen ja helpompi toteuttaa.

Arvoisa puhemies! Raamatussa sanotaan 11. roomalaiskirjeen 11. luvun 13—14 jakeessa seuraavaa: "Teille, pakanoille, minä sanon: Koska olen pakanain apostoli, pidän minä virkaani kunniassa, syyttääkseni, jos mahdollista, kiivauteen niitä, jotka ovat minun heimolaisiani, ja pelastaakseni edes muutamia heistä."

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. P. Lahtinen puuttui sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoroon ja siihen, että siinä asetettiin erinäisiä ehtoja, esitettiin mielipiteitä Euroopan yhdentymiskeskustelun ohjeiksi. On aivan oikein, että näihin puututaan. Tätä taustaa vasten on aika ihmeellistä, että hallitus ei todella salli eduskunnan lausua omia perusteltuja mielipiteitään tässä ja nyt tästä suuresta asiasta.

Olettaisin, että jos tämä tiedonanto menee ulkoasiainvaliokuntaan, niin kuin on ehdotettu, ulkoasiainvaliokunnassa pystyttäisiin muokkaamaan eduskunnan kannanotot, jotka olisivat pääosiltaan varmasti yksimielisiä. Saattaa olla, että joittenkin asioiden kohdalla jää eriäviä näkemyksiä. Mutta ilmeisesti on todella niin kuin eräät ministeritkin ovat joko suoraan tai vähän kaartuen sanoneet, että hallitus ei uskalla antaa eduskunnan lausua näistä asioista tässä vaiheessa mitään.

Olettaisin todella, että jos valiokuntaan lähetämisehdotus hyväksytään, valiokunnassa kyettäisiin antamaan sellaiset vastaukset, jotka tyydyttävät hyvin pitkälti sosialidemokraattisen ryhmän ryhmäpuheenvuorossa esi-

tettyjä kannanottoja kuin myös niitä kannanottoja, joita me olemme kansandemokraattina esittäneet kuin myös opposition taholta on monissa muissakin puheenvuoroissa esitetty.

Ed. Ahonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. P. Lahtisen puheenvuoron johdosta haluaisin vastauksena todeta, että ensinnäkin haluan kiittää ed. Jaakonsaaren puolesta niistä kehuista, jotka tässä puheenvuoron loppuosassa oli. Häneen puheenvuoronsa kuvasteli laajasti niitä näkemyksiä, jotka sosialidemokraattien piirissä tästä asiasta vallitsevat.

Kun ed. P. Lahtinen puheenvuorossaan painotti sitä, että ay-liikkeellä pitää olla oikeudet osallistua tämän sopimuksen ehtojen valmisteluun, niin näinhän on todella tapahtunut viime syksyn selonteon jälkeen. Silloin tilanne oli se, että ay-liike ei ollut mukana, mutta sen jälkeen hyvin moneen keskeiseen työryhmään, selvitysryhmään, joita virkamiestasolla on tehty, ay-liikkeellä on ollut oikeus osallistua. Mielestäni tämä on ollut juuri sen keskustelun seurausta, joka viime syksynä eduskunnassa asiasta käytiin. Näin pitää olla ja näin tulee olemaan jatkosakin.

Kun asioita ei ole sovittu, neuvotteluthan ovat vasta alkamassa, niin keskustelu, joka täällä nyt käydään, on juuri sitä mielipiteitten, ohjeitten ja neuvojen antoa, jota tässä asiassa tarvitaan. Mielestäni ei ole mitään syytä tässä vaiheessa ehdottomasti lyödä jotakin asiaa lukkoon, koska neuvotellaan. Se olisi aika typerää neuvottelijoiden kannalta. Voidaan jopa olettaa, että eräissä asioissa päästään parempaan ratkaisuun, kun ei ole lyöty etukäteen kantoja lukkoon.

Siihen keskusteluun, mitä tarvitaan valiokunnissa käytäväksi, meillä on tulevaisuudessa vielä aikaa neuvottelujen edetessä.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. P. Lahtisen puheenvuoro oli sävyllään varsin vanhoillisvasemmistolainen, koska hän näki integraatioprosessissa vain todellakin kaksi väriä: mustan ja valkoisen. Me näemme muitakin värejä, esimerkiksi punaisen ja vihreänkin tässä prosessissa. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän vuosi sitten valmisteluihin kohdistama kritiikki on jo kantanut hedel-

mää, esimerkiksi sen, että ammattiyhdistysliikkeen osuutta on lisätty valmisteluprosessissa.

Se kritiikki, mitä nyt esitimme, että itse asiassa on pakko vielä laajentaa valmistelujen pohjaa, on toteutumassa. Myös kokonaismenettelytapaan ryhmämme omaksuma kanta, että ennen varsinaisia neuvotteluja eduskuntaan tuodaan uusi selonteko, jossa sitten valiokunnat huolellisesti voivat lopulliset kantansa määritellä, on toteutumassa, niin kuin hallitus on esittänyt.

Jos nyt tämä tiedonanto olisi viety ulkoasiainvaliokuntaan, myös se olisi ollut lievää kulissia, koska juuri erityisvaliokuntarooli olisi nyt ollut erittäin tärkeä ja ajankohtainen. Me olemme myös itse kritisoineet tätä aikataulua, koska ei tämä ole mistään avaruudesta tullut, vaan se on tehty. Siinä kritiikkimme on edelleen voimassa, että ei tarvitse olla mitenkään kovin epäileväinen, jos tulee siihen tulokseen, että kovin laajasti asioita ei ole toistaiseksi halluttukaan käsitellä. Todellakin sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellyttää yksityiskohtaista selontekoa, joka voidaan käsitellä valiokunnissa hyvissä ajoin ennen lopullista ratkaisujen tekemistä. Meidän kritiikkimme on johtamassa tulokseen.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta SKDL:nkin taholta liikaa mustamaalataan tulevaisuutta, jota yhdyntävä Eurooppa tuo. Kyllä minusta pitää voida luottaa niin kansainväliseen työväenliikkeeseen kuin kansainväliseen ammattiyhdistysliikkeeseenkin, joka oikeutetusti Keski-Euroopassakin vaatii sitä, että asioiden valmisteluun pitäisi pystyä paremmin ottamaan näissä organisaatioissa osaa, olla niissä mukana. Sama koskee tietysti Suomeakin.

Mutta haluaisin nyt muistuttaa siitä, että esimerkiksi sosiaalivaliokunnan puiteissa järjestimme kesäkuussa tilaisuuden, loka-kuussa tilaisuuden. Mutta esimerkiksi opposition johtamissa erikoisvaliokunnissa toimittiin vasta siinä vaiheessa, kun aika oli mennyt hyvin pitkälle ja kehoitettiin järjestämään näitä tilaisuuksia. Ministeri Salolainenhan ilmoitti, että on aina käytettävissä valiokunnissa. Tällaista aktiivisuutta opposition johtamissa erikoisvaliokunnissa ei ollut mitenkään nähtävissä ennen kuin aivan siinä

vaiheessa, kun oli tavallaan pakko näitä järjestää.

Mutta olisin nyt vielä todennut sen, että SKDL:nkin taholla tunnutaan aika hyvin kuitenkin olevan perillä näistä asioista, koska ne ongelmakohdat, joihin te olette kiinnittäneet huomiota, sinänsä ovat ongelmia, jotka pitäisi yhdessä pystyä meidän tulevaisuudessa poistamaan. Siihen kyllä olennaisena osana liittyy se, että ammattiyhdistysliikkeen asemaa pitää parantaa ja toisaalta ihmisten vaikutusmahdollisuuksia työpaikoilla.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Ahosen puheenvuoron johdosta, jossa hän sanoi, että ei ole syytä lyödä etukäteen mitään lukkoon ja olisi epäviisasta tällainen etukäteen kannan ottaminen. On aika mielenkiintoista verrata tätä eiliseen keskusteluun, joka eduskunnassa ministeri Salolaisen ja Suomisen kanssa käytiin ulkomaalaisomistuskysymyksistä. Siinä asiassa ministerit todistivat eilen täällä useaan otteeseen, miten välttämätöntä oli, että kanta ulkomaalaisomistukseen otetaan ennen kuin tiedonantoa eduskunnalle annetaan.

Minä en ymmärrä nyt oikein, millä ajatuksella tätä tiedonantoa on tehty, koska tällaisia ristiriitaisia tulkintoja jatkuvasti esitetään. Meidän käsityksemme keskustassa ja ilmeisesti laajemminkin oppositiossa, on se, että ennen neuvotteluja täytyisi asettaa tavoite, mihin neuvottelussa pyritään. Se on linja, josta olisi pitänyt lähteä. On aika vaikea käsittää, millä tavalla Suomi voi selviytyä neuvotteluissa hyvin, jos ei se itse tiedä etukäteen, mitä se neuvotteluilta oikein haluaa.

Ymmärrän, että neuvotteluyhteyksissä tulee kysymyksiä, joihin on etukäteen vaikea täsmällisesti valmistautua, mutta suurin osa asioista on sellaisia, jotka me täsmälleen tiedämme. Ihmettelen, miksi yhdessä asiassa hallitus otti tarkan kannan, mutta sen sijaan kaikki muut kysymykset nyt jätetään käytännössä avoimiksi. Lukemalla tiedonannon ei niistä saa minkäänlaista täsmällistä käsitystä.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ahosen puheenvuoron johdosta sanoisin, että olisi hyvä, jos hän puhuisi demokraattisesta päätöksenteosta

yhtä lämpimästi kuin korporatiivisesta ammattiyhdistysliikkeen vallasta. Se on tietysti hyvä, että ammattiyhdistysliike on tähän päässyt vaikuttamaan, mutta minusta olisi hyvin tärkeää, että eduskunta pääsisi tähän asiaan vaikuttamaan ja päättämään siitä, ja minusta pitäisi siitä kantaa huolta tässä talossa.

Kun me olemme esittäneet, että tämä asia lähetettäisiin valiokuntaan, niin me olemme todella uskoneet, että hyvin pitkälle valiokunta olisi yksimielinen. Nyt siltä taholta halutaan esittää, että me näemme tämän mustavalkoisena. Me emme ole nähneet mustavalkoisena. Me olemme nähneet, että tämä yhdentyminen tapahtuu, mutta me olemme esittäneet erittäin vahvaa kritiikkiä, ja olen varma, että jos valiokunnassa tätä asiaa käsiteltäisiin, niin sen mietinnössä hyvin todennäköisesti olisi todettu mm. kuluttajansuojalainsäädännön kehittämisen tarve, ympäristönsuojelun kehittämisen tarve, meidän perusturvajärjestelmämme puolustamisen tarve eli hyvin suuri osa niistä asioista, joita meidän ponsissamme esitetään. Se olisi kuitenkin muotoillut silloin eduskunnan kannan ja näin antanut selvät ohjeet ja eväät hallitukselle, miten neuvotteluissa edetään.

Tämä on se painavin asia, minkä takia me olemme tätä valiokuntaan vaatineet, ja mikäli aikaa olisi, totta kai myös erikoisvaliokuntiin, ei pelkästään ulkoasiainvaliokuntaan. Tällöin eduskunta olisi voinut määritellä Suomen linjaa. Nyt vain hallitus antaa meille yhden ainoan linjan: ota tai jätä, ja tältä pohjalta se katsoo saaneensa valtuudet neuvotella sitten suunnilleen miten tahansa.

Ed. P. Lahtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ahoselle toteaisin vain lyhyesti, että se tieto, joka minulla on siitä, miten ammattiyhdistysliike on tässä asiassa päässyt mukaan keskusteluihin, on hyvin valikoivaa, eli ilmeisestikin henkilöitä on valikoitu varsin voimallisesti.

Se, mitä halusin esiin tuoda tässä, on sama, minkä ed. E. Ahokin totesi: me haluaisimme ammattiyhdistysliikkeessä ja tietysti myös poliittisessa työväenliikkeessä, että meille ei hallituksen toimesta tuotaisi valmiita papereita tänne pureskeltavaksi ja äänestettäväksi, vaan että voitaisiin reunaehdoista sopia ja ainakin hallituksella olisi eväät,

mistä se neuvottelee, kun se Eftan ja EY:n kanssa näistä asioista neuvottelee.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämän yhdentymisprosessin keskellä käydään oikeastaan aikamoista tappelua laajalla länsieurooppalaisella pohjalla thatcherilaisen kylmän kapitalistisen mallin ja sosiaalisemman Euroopan välillä. Kyllä minä ymmärrän ed. P. Lahtisen huolen siitä, pääsevätkö tässä nyt niskan päälle ne voimat, jotka haluavat yhdentymisessä kohdella kaltoin kuluttajaa ja polkea palkansajaa ja ymiä ympäristöä, mutta kyllä ed. P. Lahtinen väärään osoitteeseen suuntaa SKDL:n hyökkäyksen, jos hän käy sosiaalidemokraattien kimppuun, jotka etulinjassa hallituksessa juuri tässä asiassa taistelevat sosiaalisemman Euroopan puolesta.

Sitä paitsi sanoisin, että ei näitä pelkokuvia pidä liioitella. Ed. P. Lahtinen puhuu vähän samaan henkeen kuin viime syyskuinen Poliisimies-lehti, joka takasivullaan julistti, että yhdentyvä Eurooppa tuo terrorismin ja mafian Suomeen. Mutta siinä, missä Poliisimies-lehti sentään suositteli poliiseille järeämpää taskuasetta, ed. P. Lahtinen tyytyy nyt vain voivottelemaan ja panemaan vastaan, kun nyt on valmistautumisen ja varautumisen aika. Ehtojen saneleminen tulee tapahtumaan siinä yhteydessä, kun hallitus antaa sen selontekonsa, joka nyt on luvattu. Nyt tarvitaan valtakirja neuvottelujen aloittamiseen, ja se järeä tykistö kannattaa suunnata näihin ongelmiin siinä vaiheessa, kun selonteko alkuvuodesta eduskuntaan tulee.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nähdäkseni ed. Jaakonsaari puhui suhteellisen ristiriitaisesti, kun hän on sitä mieltä, että tässä vaiheessa asiaa ei ole syytä viedä valiokuntiin, mutta samaan hengenvetoon hän totesi, että ennen neuvottelujen alkamista annettakoon selonteko, joka viedään valiokuntiin. Olen ymmärtänyt, että neuvottelut saattavat alkaa jo tammi — helmikuussakin, eli nythän niitten valiokuntakäsittelyjen aika olisi, ja se on vielä mahdollista. Sehän on eduskunnan käsissä. Tästä on tehty ehdotus.

Minä vielä korostan, että eduskunta myös voi hyväksyä näitä ponsia. Esimerkiksi meidän ehdottamamme ponnet ovat hyvin samantapaisia kuin sosiaalidemokraattien ryh-

mäpuheenvuorossa tuli esiin. Ne eivät suinkaan todella ole mitään epäluottamuslauseita hallitukselle tässä vaiheessa, vaan ne ovat tarkoitetut eduskunnan tahdon ilmauksiksi siitä, miten Suomen eduskunta haluaisi näitä asioita ajaa, mitkä asiat ovat meidän mielestämme niin tärkeitä, että niihin pitää kiinnittää erityistä huomiota.

Me emme ole suinkaan tässä mustavalkoisen ajattelun kannalla. Minä pyydän, että perehdytte näihin puheenvuoroihimme.

Se on aivan totta, mitä muun muassa ed. Björklund totesi, että tässä käydään Euroopan mitassa kamppailua linjoista, ja siinä mielessä toivoisi kyllä, että vasemmisto yhteistoimin kykenisi myös Suomessa enemmän pohtimaan näitä asioita. Sosialidemokraatit ovat liian sitoutuneita nyt hallitukseen ja sen sisälle. Kunnan keskusteluja näistä asioista ei ole ollut.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Skinnari puheenvuorossaan syytti opposition johtamia valiokuntia siitä, että nämä ovat pitäneet informaatiotilaisuuksia ja seminaareja vasta aivan viime vaiheessa ja jos oikein ymmärsin, niin sen jälkeen, kun niitä oli kehoitettu pitämään. Tämä erilaisten seminaarien ja informaatiotilaisuuksien pitäminen on toki tärkeätä, mutta niissä voidaan ainoastaan saada tietoa siitä tilanteesta, missä mennään. Sen sijaan näillä seminaareilla ei ole mitään käytännön tekemistä sen kanssa, miten Suomen linja jatkossa muotoutuu ja miten siitä päätetään, ja tässä tarkoituksessa todella ihmettelen, että sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä ed. Skinnari mukaan luettuna on antanut tilanteen mennä siihen, että eduskunta pidentään hyvin pitkälti ulkopuolella siitä, mitkä ovat ne linjaukset, joita Suomen neuvottelijat edustavat joulukuussa käytävissä neuvotteluissa.

Olemme saaneet tiedonannon, jossa on tehty tarkkaan selkoa siitä, minkälaisia neuvotteluja on käyty, mutta varsinaiset linjaukset ja päätökset tulevaisuuteen puuttuvat. Kun näin on, niin oppositio on tässä vaiheessa, kun asiaa ei kerran eduskunnassa käsitellä muuten kuin keskustelun pohjalta, ajettu ulkopuolelle EY-valmistelusta, ja minusta se ei ole kauaskantoista eikä viisasta toimintaa. Suomen pitäisi yhdentyä Eurooppaan niin, että siinä koko eduskunta on

mukana tekemässä päätöksiä siitä, mitkä ovat ne reunaehdot, jotka me asetamme. Se, että ensi viikolla täällä äänestetään tämän tiedonannon luottamuksesta, ei kuitenkaan ole todellista vaikuttamista.

Ed. Ahonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yleisesti totean ensin sen, että tässä keskustelussa on semmoinen sävy, että "joo, joo, mutta". Hyvin useissa puheenvuoroissa tulee tämä esille. Nyt kaikille näille mustamaalajille totean ensimmäiseksi sen, että sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtajan Pertti Paasion toimesta on kutsuttu koolle koko Euroopan vasemmisto yhdessä pohtimaan niitä ongelmia, niitä tavoitteita ja tulevaisuuden näkymiä, joita EY-yhteistyö mukanaan tuo. Kaikki ne mullistukset, mitkä Euroopassa tänä päivänä tapahtuvat, muuttavat koko ajan meidän tulevaisuuden kuvaamme, jatkuvasti. Tässä vaiheessa tiettyjen kiinteiden asioiden lukkoonlyöminen olisi minusta kyllä erittäin valitettavaa neuvottelutaktisesti ja monesta muustakin syystä. Se aika tulee aikanaan, kun voidaan täsmentää ja kohdentaa ja nähdä myös todelliset uhkat eikä vain kuvitellut, joita tietysti jokaisen mielikuvitus voi tuottaa kuinka paljon vain.

Ed. E. Aholle toteaisin, kun hän sanoi, että ennakkokannanottoja joka asiassa tarvittaisiin, että kyllä minä olen niin monta tuhatta neuvottelua eläessäni käynyt, että tiedän kyllä, minkälainen vaikutus vastapuoleen on sillä, että vastapuoli tietää jo neuvottelupöytään tullessaan, mikä on tavoite, mihin pyritään, mikä on takaraja jnp. Sellainen tiukka käsittely, päätösten lukkoon lyöminen valiokuntien ja eduskunnan päätösten perusteella, johtaisi juuri sellaiseen tilanteeseen, jossa neuvottelumahdollisuudet olisivat mahdollisimman vähissä. Voitaisiin vaikka kirjeenvaihtoa kyllä käydä, mutta ei se ole mikään todellinen neuvottelutilanne sitten enää.

Ed. Wahlström sanoi, että tässä on demokraattinen ja korporatiivinen päätöksenteko nyt vastakkain. Tämä on ota taikka jätä-tilanne. Näinhän ei ole. Kyllä ed. Wahlström aivan täsmälleen tietää, että me elämme muuttuvassa maailmassa ja asiat elävät, asiat muuttuvat. Se, että ay-liike on saanut sille keskeisissä osissa tulla mukaan valmistelutyöhön, ei minusta ole korporatiivista.

Kyllä lopulliset päätökset tehdään kuitenkin eduskunnassa. Se on aivan varmaa.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! SKDL:ää on syytetty mustavalkoisesta asennoitumisesta ja mustamaalauksesta. Mielestäni kuitenkin tässä hyvin olennaista on kysyä, mitkä ovat nämä valinnat. Mitä me valitsemme, kun valitsemme Efta — EY-integraation tien? Mikä on vaihtoehto? Täällä kyselin ministereiltä eilen samaa asiaa ja ministeri Salolainen silloin vastasi, että taloudellinen etu tässä integraatiossa olisi semmoista $\frac{1}{2}$ — 1 prosentin bruttokansantuotteen kasvun luokkaa vuodessa, jota ilman sitten Suomi jäisi, jos ei mentäisi tähän, vaan järjestettäisiin asiat muulla tavalla. Minun mielestäni nämä ovat ne vaihtoehdot, joiden suuruusluokka minun mielestäni ei ole niin valtava kuin tässä on annettu ymmärtää, vaan pikemminkin erittäin pieni.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Euroopan integraatiokehityksen tavoitteena on sen arkkitehtien ajattelun mukaan luoda Yhdysvaltain ja Japanin rinnalle kilpailukykyinen yksikkö maapallon markkinoille. Keskeinen toimintamalli on "tule mukaan tai jätät jotain olennaista menettäen ulkopuolelle". Kuitenkin suurin osa maapallon pinta-alasta ja suurin osa maapallon väestöstä on jäävä näiden keskenään kilpailevien talousmahtien ulkopuolelle. Mitä ulkopuolelle jäävät tekevät, saattaa kuitenkin viime kädessä ratkaista sen, kuinka talousmahdeille itselleen tulevaisuudessa käy. Maapallon ykseyden ja ekologisten realiteettien unohtaminen onkin Euroopan integraatiokeskustelun kohdalokkaimpia laiminlyöntejä. Tästäkin syystä keskityn seuraavassa pohdiskelemaan Euroopan ekologista todellisuutta ja kestävä kehityksen reunaehdoja.

Väitän, että Euroopan yhteisön ja Euroopan talousalueen priimusmoottorit eivät ole tiedostaneet niitä perustavia ekologisia tosiasioita, jotka ovat sysänneet heidät itsensä liikkeelle pyrkimyksenä kaupan esteistä vapaan markkina-alueen muodostaminen. Väitän, että nämä maat eivät kunnolla tiedosta edes omaa tilaansa ja ovat täysin sulkeneet tajuntansa ulkopuolelle historian opetukset sekä väärästä että oikeasta suhtautumisesta luontoon ja luonnonvaroihin.

Euroopan yhteisö on viime viikkojen supermuutosten tiimoilta ehtinyt tuomaan julki kannanoton, jonka mukaan ei ole poissuljettua, että Itä-Euroopan vielä Seviin kuuluvat valtiot voisivat liittyä tulevaisuudessa jäseniksi EY:hyn Ees:stä puhumattakaan. Väitän, että tätä kannanottoa muovatessaan EY:n johtohenkilöt eivät ole tulleet edes ajatelleiksi niitä ekologisia realiteetteja, jotka ovat olleet osaltaan vaikuttamassa viime viikkojen kehitykseen sellaisissa valtioissa kuin Puola, Unkari, DDR ja viimeksi Tšekkoslovakia.

Yhteistä Euroopan yhteisölle ja Itä-Euroopan sosialistisille maille on viime vuosikymmenien aikana ollut luonnon riisto sekä ilman, vesistöjen ja maaperän saastuttaminen. Ero on siinä, että markkinatalousmaissa yritysten välinen kilpailu ja kansalaisaktiivisuus ovat saaneet aikaan toimia teollisten prosessien kehittämiseksi ja vähemmän ainetta ja energiaa kuluttavien koneiden ja laitteiden aikaansaamiseksi. Tällainen toiminta on ollut myös liiketaloudellisesti edullista. Itäisessä järjestelmässä toiminnallinen painopiste on ollut tuotetuissa määrissä, ei laadussa, liiketaloudellisessa edullisuudessa ja/tai ympäristöystävällisyydessä. Esimerkiksi Neuvostoliitossa käytetään keskimäärin 70 prosenttia enemmän energiaa ja ainetta laitteen rakentamiseen kuin huipputeknologian kulttuurissa.

Se, että itse luonnon kannalta ollaan huolestuttavassa tilanteessa myös EY:n piirissä, johtuu taloudellisen toiminnan massiivisuudesta, tilan puutteesta ja suoranaisestä rikollisuudesta. Se, että tieto ja taito ovat hallinnassa, ei merkitse, että niitä aina todella myös käytetään. Etiikan yhdistäminen tekniseen kehitykseen näyttääkin olevan eräs vaikeimpia kytkeitä kulttuurissamme.

Mainittu yhteinen tekijä — niin kuin nykyisin pitää sanoa — Keski-Euroopan läntisille ja itäisille valtioille on luonnon kantokyvyn ylittäminen, mikä puolestaan johtuu siitä, että yhteiskuntajärjestelmästä riippumatta ei ole otettu huomioon päätösten pitkäaikaisvaikutuksia. Kulutuksen laskut on systemaattisesti siirretty tulevien sukupolvien maksettaviksi. Ne ovat kasaantuneet eräänalaisiksi laskusedimenteiksi. Kun sedimenttikerrostuma on kasvanut riittävän paksuksi, on siitä ollut seurauksena ihmisten sietokyvyn ylittyminen. Kun tätä tapahtuu

vieläpä niin, että on puutetta ravinnosta ja jokapäiväisistä välttämättömyshyödykkeistä, on aika vaatia muutosta. Muutosta taas on kaikki, mikä ei ole entistä.

Etologia tuntee käsitteen ylinormaali ärsyke. Saadaksemme petokalan iskemään innokkaasti vieheeseen korostamme siinä jotakin potentiaalisen saaliseläimen ominaisuutta. Länsi-Euroopan kauppaliikkeiden hyllyt toimivat ylinormaaleina ärsykkeinä monille Itä-Euroopan ihmisille. Samalla kun tämä luo mahdollisuuksia uusiin kanssakäymisiin kansojen välillä, mikä on hyvä asia, luo se tarpeen muistuttaa, että ne läntiset maat, joissa nuo hyödykkeet on tuotettu, ovat kaukana kestävän talouden järjestelmästä. Hyllyt saattavat hyvinkin pian tyhjentyä ekokatastrofin yllättäessä.

Siinä, missä puolalainen yhteiskunta on vaikkapa Nowa Hutin saastepäästöillä tuhonnut ympäristön pellot käyttökelvottomiksi, on ranskalainen talonpoika tuhonnut omaa peltoansa lannoittamalla sitä kadmiumpitoisella lannoitteella. Kummassakin tapauksessa lopputulos on sama. Maa on tuhoutumassa tai peräti jo tuhoutunut. Puolalaisten katseet kääntyvät avun saamiseksi Ranskaan. Ranskalaiset suuntaavat katseensa pohjoiseen. He tarvitsevat takamaita varmentakseen, että tulevaisuudessa on tuotannon välineitä talousalueen rajojen sisäpuolella saatavilla, jos omat ovat tulleet käyttökelvottomiksi.

Sillä, että puolalaiset kääntyvät Euroopan yhteisön puoleen ja Euroopan yhteisö pyrkii laajentumaan yhteisen talousalueen puitteissa uusille alueille, ei vielä ratkaise yhtään mitään. Olennaista on, että ihminen muuttaa yhteisönä käyttäytymistään kestävän talouden idean mukaan. Ensimmäinen realiteetti on, että otetaan huomioon luonnonolot. Esimerkiksi arka pohjoinen luonto ei kestä siinä määrin hyödyntämistä ja kulutusta kuin Euroopan keski- ja eteläosat. Luonto on aikoinaan välittömästi säädellyt ihmispopulaation tiheyttä täällä pohjoisessa. Nytkin se on otettava aktiivisesti huomioon, keinot vain ovat kokonaan toiset kuin aiemmin.

Toinen realiteetti on, että Eurooppamme ei kestä nykyisen tapaista kulutusta. Kaikkein sofistikoituimmat tieteen ja tekniikan keksinnöt on saatava yhtäläisesti ja pian kaikkien Euroopan maiden käyttöön yhteisvastuun periaatteella. Kulunutta sanontaa

käyttäen polkupyörää ei kannata keksiä kerta toisensa jälkeen uudelleen. Energian säästö ja raaka-aineiden kierrätys on saavat olennaisiksi osiksi talousjärjestelmiä. Niiden, jotka osaavat, on opetettava osaamattomia. Niiden, joilla on, on annettava niille, joilla ei ole. Yhteisenä tavoitteena on oltava luonnon tervehtyttäminen niin, että elämä voi jatkua tällä mantereella. Nyt se on uhattuna.

Euroopan valtioiden toisistaan poikkeavilla lainsäädännöillä ja rajojen vartioinneilla on ollut omat ekologiset seuraamuksensa. Siinä, missä pohjoiseurooppalainen suojelee pikkulintuja kansantapana, pyydystää Välimeren rannikon asukas niitä verkoilla ja syö herkkuihin. Italialainen verkkomies ei vastaan panematta nielaisisi sitä, että Suomen luonnonsuojelulakia sovellettaisiin sellaisenaan Italiassa. Suomessa kasvaneet sorsat lentävät talvehtimaan Pohjanmeren ja Biskajanlahden vesille ja rannoille. Jos kansainvälisen sopimuksen mukaisesti metsästystä ei rajoitettaisi näillä talvehtimisalueilla, talvimetsästys saataisi pian tuhota koko sorsalintukannan. Viime kuukausilta tiedämme, että suomalainen erämiestä ei ole oikein ymmärtänyt sitä, että kanahaukka yleiseurooppalaisessa hengessä rauhoitettiin tämän vuoden kesäkuun alusta lukien. Näitä esimerkkejä voisi jatkaa pitkään ja hartaasti. Ne kertovat, että valtioiden ja kansojen välisillä kulttuurieroilla on ollut ja on tänäkin päivänä monissa tapauksissa perinnöllistä monimuotoisuutta, diversiteettiä, säilyttävä vaikutus. Toisaalta kulttuurin jokin piirre voi olla yhteinen monille eri kansoille ja valtioille ja samalla päinvastaisesti toimiva. Petoviha on yksi tällainen. Se oli syynä susien hävittämiseen laajalta alueelta Euroopasta jo satoja vuosia sitten.

Analogisesti edellisen kanssa voimme ottaa rohkean vertauksen nykytilanteeseen. Jos tekninen kehitys olisi pysähtynyt 1960-luvun tasolle, mistä nyt etsisimme pikaista toivoa saaste- ja muissa teknologian itsensä tuottamissa ongelmissa? Tulevaisuutta ajatellenhan meillä ei ole mitään muuta hyväksyttävää vaihtoehtoa kuin saastuttamisen lopettaminen ja luonnon tervehtymisen mahdollistaminen.

Valtioiden rajoilla ja rajojen sulkemismahdollisuudella on ollut merkitystä myös mm. eläinten tautien ja mikro-organismien torjunnassa ja niiden leviämisen rajoittamisessa.

Kaupan vapautuminen lisää varmuudella elintarvikevirtaa maasta toiseen. Elintarvikkeiden mukana voi kulkeutua myös lukuisia mikro-organismeja, eksoottiset taudinaiheuttajat niihin luettuina. Elintarvikevalvontaan ja eläinlääkintähuoltoon joudutaankin tulevaisuudessa lisäämään paljon voimavaroja, jotta tilanne pysyisi hallinnassa. Esimerkiksi jo tapahtuneesta muutoksesta entiseen voidaan ottaa ihmisen salmonella. Turismi on edesauttanut sen yleistymistä. Yli 90 prosenttia salmonellatapauksistamme tulee ulkomailta. Siipikarjatuotteiden välityksellä leviävä uusi salmonellabakteeri on yleistynyt viime aikoina Yhdysvalloissa ja Englannissa.

Yleensäkin vanhat bakteerit voivat uusiutua ja ilmestyä uudelleen kuvaan. Näin on tapahtunut listeriabakteerin kohdalla. Kun elintarvikkeiden ikä ja säilytys muuttuvat, nousevat alhaisissa lämpötiloissa lisääntyvät bakteerit merkittäviksi elintarvikeinfektioiden aiheuttajiksi. Yleistynyt kalojen allas- ja kassikasvatus sekä tuoreilla kaloilla käytävä kansainvälinen kauppa ovat lisäävä merkittävästi kalatautien leviämistä alueelta toiselle. Ainoa vastaus, mikä kansainvälisellä yhteisöllä on tähän toistaiseksi ollut, on että jokainen valtio vastatkoon osaltaan tilanteen parantamisesta. Ei liene yhtä helposti tehty kuin sanottu.

Katse taaksepäin osoittaa, että ihmisen heikkouksien ja kykenemättömyyksien valossa kansojen kansantapojen ja valtioiden lainsäädäntöjen eroilla on ollut luonnon monimuotoisuutta säilyttävää merkitystä, joskin jotkin ylikansalliset tavat ovat olleet luonnon kannalta hyvin kohtalokkaita. Jatkossakin lienee samoin. Luonnon kannalta kohtalokaiden tapojen ylikansallisuus voi viedä maapallon totaaliseen tuhoon, mutta jos maapallon kansat historiasta viisastuneina voivat tehdä elämää säilyttäviä globaalisia ratkaisuja, niin yhdentymisestä voi olla hyötyä. Nyt vain keskustelussa nämä näkökohdat ovat olleet totaalisesti mielenkiinnon ulkopuolella. Huomiota on kiinnitetty vain siihen, kuinka teollisuus säilyttää kilpailukyvyn kansainvälisillä markkinoilla.

Edellä sanottu kertoo siitä, että integraatioasiat ovat perustavalta olemukseltaan hyvin paljon muutakin kuin perinteistä ulkopolitiikkaa. Kun Suomen on otettava lukuisissa eri yhteyksissä kantaa näihin asioihin, olisi eduskunnan valiokuntalaitosta uudistettaessa

perustettava uusi valiokunta, Eurooppa-valiokunta, jonka toimialaan kuuluisivat nyt niin aktuellien integraatioasioiden ohella mm. Euroopan neuvoston toimintaan liittyvät asiat.

Arvoisa puhemies! Kysymys on kokonaisuudessaan pohjimmaltaan siitä, onko yhteiskunnilla, pienillä, suurilla ja hyvin suurilla, kykyä ottaa päätöksissään niiden pitkäaikaisvaikutukset huomioon. Idioottivarmaa on, että tulevaisuutemme ratkaisee viime kädessä luonnon kantokyky ja sen rinnalla tapoihin heijastuen ihmisten sietokyky.

Ed. Tähkämaa merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Haluaisin vielä puuttua siihen replikointiin, jota vähän aikaisemmin käytiin siitä, missä vaiheessa eduskunnalle pitäisi antaa tilaisuus perusteellisempaan käsittelyyn ja kantojen muodostamiseen myös valiokunnissa tapahtuvan käsittelyn pohjalta. Ed. Jaakonsaari halusi antaa sen kuvan, että kun eduskunnalle mahdollisesti keväällä annetaan selonteko, niin tämä on riittävä aikataulu ennen varsinaisia neuvotteluja eduskunnan kannanottojen määrittelylle neuvottelujen sisältöön liittyvistä kysymyksistä. Kuitenkin meille jaetussa tiedonannossa todetaan seuraavista käsittelyvaiheista, mm. se, että 11 ja 12 päivänä joulukuuta pidetään seuraava säännönmukainen Efta-ministerikokous. Siihen mennessä Eftan piirissä täsmennetään kantoja erityisesti päätöksentekojärjestelmästä ja yhteisten Ees-määräysten pohjaksi otettavasta lainsäädännöstä, ja joulukuun ministerikokouksessa on tarkoitus viimeistellä EY-ministereille esitettävä yhteinen Efta-kanta.

Tämän tiedonannon pohjalta ei ainakaan minulle — luulen, ettei eduskunnalla ylipäänsäkään — ole selvillä se, millä tavoin Suomi tässä Eftan ministerikokouksessa vaikuttaa Eftan kannan määrittelyyn päätöksentekojärjestelmästä Ees:n puitteissa taikka lainsäädännön yleisistä perusteista. Tämän tyyppisen asian kyseessä ollessa on varmasti yhtä tärkeää kuin varsinaiset neuvottelut niistä kysymyksistä, joissa pyritään ratkaisuihin, se, mitä asioita neuvottelujen piiriin otetaan. Muun muassa tähän viitataan virkamiestyöryhmän selvityksessä erittäin

useassa kohdassa ilman, että eduskunnalle tämän tiedonannon pohjalta annetaan kuvaa, tulevatko nämä taikka nuo kysymykset Suomen kannan mukaisesti varsinaisten neuvottelujen piiriin. Esimerkiksi erittäin tärkeä kysymys tulliliitosta saa tässä tiedonannossa tämän käsittelyn. Ei oteta kantaa siihen, ei suljeta pois sitä mahdollisuutta, että neuvottelut käynnistyvät myös tulliliitosta.

Mielestäni on täysin perusteltua se, että opposition taholta on esitetty ja vaadittu, että tämä olisi juuri se vaihe, jolloin eduskunnan ja sen valiokuntien kantoja näissä asioissa tulisi kuulla. Jotta eduskunta voisi alusta asti vaikuttaa myöskin niiden asioiden valitsemiseen, joista neuvotteluja aletaan käydä, voisi vaikuttaa siihen, mikä muodostuu Eftan yhteiseksi kannaksi, kun neuvotteluihin lähdetään. Epäilen, että siinä vaiheessa kun selontekoa nyt on suunniteltu, on tehty jo puhtaasti hallituksen kannanottojen pohjalta sellaisia ratkaisuja, jotka sitovat meitä jatkokäsittelyissä, jos nyt annamme vain yleisluonteisen valtuutuksen neuvottelujen käymiseen.

Selontekokäsittelyn yhteydessä ministerit ovat hyvin ponnekkaasti torjuneet kritiikin, joka on kohdistettu siihen, että tässä tiedonannossa on vain suppea länsieurooppalainen näkökulma. On sanottu, että tämän on tarkoituskin olla vain länsi-integraatiota käsittelevä tiedonanto. Se ei edellytä laajempaa tarkastelukulmaa. Kuitenkin mielestäni tällainen tarkastelukulma tähän välttämättä vaadittaisiin, koska integraatioon liittyvät ratkaisut ovat aina sellaisia, että ne muuttavat maailmaan laajemmin kuin niihin osallistuvien piiri on.

Euroopan yhdentymisellä Ees-suunnitelman pohjalta on varmasti hyvin laajakantoiset vaikutukset. EY:n puheenjohtaja Delors sanoi World Paper -lehdessä hyvin ykskantaan, että yhdentyneempi Eurooppa merkitsee voimakkaampaa Natoa. Tämä on tietenkin yksi näkökulma. Täällä jo aikaisemmin monessa yhteydessä on todettu, että näillä ratkaisuilla luodaan Länsi-Euroopasta talousmahtia kilpailemaan USA:n ja Japanin kanssa. Aivan varmasti tällä ratkaisulla luodaan talousmahtia myös suhteessa siihen toiseen puoleen Eurooppaan, joka tässä keskustelussa ei ole lainkaan mukana tiedonannon pohjalta, eli Itä-Eurooppaan, sosialistiin maihin nähden, puhumattakaan siitä,

että tällä ratkaisulla on myöskin vaikutuksensa muuhun maailmaan, mm. kehitysmaiden taloudellisen tilanteen muotoutumiseen.

Kun puhutaan sisämarkkinoista, vaatii se aina rinnalleen myös käsiteparin ulkomarkkinat. Kun jonkin valtioryhmän väliltä poistetaan kaupan esteitä, niin on taipumusta siihen, että rakennetaan uusia esteitä suhteessa kolmansiin maihin. Kuten jo mainitsin, tiedonannossa ei suljeta pois tulliliittoa, joka merkitsisi hyvin käytännöllisellä tavalla uusien rajojen rakentamista.

Suomen puolueettomuuspolitiikalla on ollut hyvin tärkeä paikkansa, ja Suomi on osannut käyttää asemaansa sillanrakentajana idän ja lännen välissä niissä olosuhteissa, kun maailman kehitys paljolti perustui suurvaltojen vastakkainoloon, jännitykseen ja myöskin blokkeihin perustuvaan vastakkainoloon Euroopassa. Nyt vaikuttaa siltä, että olisimme hieman kuin egyptissä siinä uudessa tilanteessa, jossa maailma muuttuu hyvin nopeasti, jossa suurvaltojen välisissä suhteissa on liennytyksen kausi, jossa on otettu ensimmäisiä askeleita ydinaseriisunnassa ja muutoinkin aseidenriisunta on edistymässä, jossa Euroopassa on tapahtumassa hyvin laajat ja syvälle käyvät poliittiset muutokset, siinä tilanteessa, jossa maapallo meidän kaikkien käsityksissämme on supistunut hyvin pieneksi taivaankappaleeksi, jossa kaikkien tekemiset vaikuttavat kaikkien tulevaisuuteen ja elämään, siinä maailmassa, jossa blokkien purkaminen, asevarustelusta luopuminen ja sotilasliittojen purkaminen on suorassa yhteydessä maailman kehityksen ongelmien ratkaisemiseen, köyhyyden voittamiseen, uuden yhteistyön rakentamiseen kaikilla kanssakäymisen alueilla.

Tällaisessa maailmassa YK:n ja Etykin kaltaisten prosessien merkitys korostuu, rajoja ylittävien, vanhat vastakkainasettelut ylittävien yhteistyömuotojen hakeminen. Tässä maailmassa, muuttuvassa Euroopassa ja maailmassa, tarvittaisiin sillanrakentajia. Tässä Suomelle olisi erittäin suuri rakennusprojekti, koska myös todellisia tuloksia on odotettavissa ehkä hyvinkin nopeasti. Tämä olisi paitsi kansainvälisesti merkittävää, myöskin Suomen kansallisten etujen kannalta varmasti erittäin tärkeä toimintatapa.

Presidentti Gorbatschovin Suomen-vierailun yhteydessä pidetyssä puheessa esitettiin mielestäni hyvin mielenkiintoinen tie nimen-

omaan eurooppalaisesta näkökulmasta tämän suuntaiseen laajaan yhteistyöhön eli kolmikantaneuvottelujen käynnistäminen EY:n, Eftan ja Sevin kesken. Tiedonannossa ei edes taustaksi ole otettu tämän aloitteen arviointia. Sitä ei ole pidetty relevanttina käsiteltävänä olevan aiheen kannalta. Mielestäni tämä on aika omituista. Se on omituista Suomen ulkopoliittikan ja sillanrakentamispoliittikan näkökannalta ja se on omituista myös meidän kansallisten etujemme, puhtaasti talouden, kaupankin, kanssakäymisen kannalta.

Miksi tässä yhteydessä ei arvioida maailmaa ja Euroopan kehitystä laajemmin ja sitä, mitä tarpeita nyt esillä oleva integraatioprosessi palvelee ja onko sille vaihtoehtoja? Tämän sijaan on kiirehditty eräässä lausunnossa toteamaan, että esimerkiksi Euroopan muutokset sosialististen maiden poliittisessa järjestelmässä, tässä ylärakenteessa nyt tapahtuvat hyvinkin voimakkaat muutokset, eivät sinänsä muuta Euroopassa perusasetelmia eivätkä edellytä tästä syystä mitään uusia arvioita esimerkiksi suhteessa integraatiopoliittikkaan. Mielestäni tilanne vaatisi syvemmälle menevämpää arviota.

Mielestäni eduskunnalla ja hallituksella ei ole varaa sen suuntaiseen suhtautumiseen Itä-Euroopassa tapahtuvaan kehitykseen ja sosialismin maiden muutokseen, mitä esimerkiksi tiedotusvälineissä on, joka perustuu paremmintietämiseen, jonkinlaiseen yläpuolelle asettumiseen ja suhtautumiseen, että tässä nyt Euroopan kehitysmaat ovat mullistuksen kourissa. Meille se ei kuulu. Me suuntaudumme kehittyneeseen länteen.

Jos tällaisia näkökantoja on, niin mielestäni parasta lääkettä sille on katsoa Euroopan ja maailman karttaa, tutkia väestölukuja, tutkia kansantalouden volyymeja, markkina-alueita ja tarkastella myös Suomen omaa taloutta tätä kokonaisuutta silmällä pitäen. Mielestäni etujemme toteuttaminen puhuu sen puolesta, että me ottaisimme hyvin laajan näkökulman Eurooppaan nyt, tarkastelisimme tilannetta, mitä mahdollisuuksia se antaa. Mutta Eurooppa-kuvamme on ilmeisen vääristynyt. Se kallistuu vastoin tosiasioita länteen ja etelään. Se on yksi peruslähtökohta tämän integraatiokeskustelun kapea-alaisuudessa.

Posti on tuonut kansanedustajille hyvin paljon materiaalia liittyen tähän tiedonan-

toon. Eri tahot ovat olleet aktiivisia ja ottaneet kantaa asioihin sen perusteella, mihin niillä on ollut edellytyksiä. Kun hallituksen tiedonantoa lukee ja rinnan teollisuuden järjestöjen kannanottojen, esimerkiksi Keskuskauppakamarin kannanoton, kanssa, niin kuin eilen tein, niin on vaikea havaita eroa. Hyvin tyytyväisiä näyttävät olevan meillä pääomapiirejä edustavat organisaatiot nyt siihen tapaan, jolla edetään. Kritiikkiä ei löydy. Varaukset, sikäli kun niitä asetetaan, ovat juuri niitä samoja, joissa kannetaan huolta nimenomaan siitä, että näille neljälle vapaudelle ei asetettaisi minkäänlaisia esteitä, toisaalta ulkomaalaisomistuksesta, joka hallituksen ministerienkin puheissa on nostettu siksi asiaksi, jossa pitäisi nyt olla tiukkana, muissa ei sitten niinkään.

Meillä on korostettu, että tämä sopimus on evolutiivinen, että se johtaa kehitykseen tiettyyn suuntaan, että neuvottelujen kohteena on se, millä asteella Efta-maat sulautuvat EY:n piiriin. Integraatiokehitykseen, kun se tällä tavalla lähtee liikkeelle kuin hallitus nyt esittää, sisältyy myös selvä ylikansallinen lähtökohta. Tämän tiedonannon pohjalta tähdätään hyvin kattavaan sopimukseen, jonka osien erillinen tarkastelu esimerkiksi eduskunnassa saattaisi käydä mahdottomaksi. Puhutaan todella hyvin laajasta kokonaisuudesta, kaikkien asioiden sopimisesta yhdessä ja samassa nipussa. Tässä on mukana myös mahdollisuus sitovaan lainsäädäntöön ilman kansallista päätöksentekoa ja edelleenkin sitoviin ylikansallisiin elimiin sekä EY — Efta-neuvoston että tuomioistuimen muodossa.

Mihin suuntaan tällaisen sopimuksen pohjalta kehitys johtaisi? Syvemmälle EY:hyn ilmeisesti. Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorostahan aivan oikein jo vedettiin johtopäätöksiä, että kokoomus ei aseta estettä jäsenyydellekään EY:ssä, kunhan tilanne tästä kehittyy. Mutta tällainen varmasti Suomen puolueettomuuspolitiikan kannalta ei olisi enää mitään evolutiota, vaan kokoomus ilmeisesti odottaa tällaista mutaatiota Suomen poliittiseen linjaan. Mielestämme tämä ei ole vastuullista.

Meillä on Eec-vapaakauppasopimus. Se antaa meille hyvin paljon mahdollisuuksia siitäkin huolimatta, että uusia järjestelyjä ei tehtäisi, hoitaa nimenomaan kaupan ja osit-

tain myös näiden muiden vapauksien toteutumista. Tällä integraatiosopimuksella olisi-kin ilmeisesti hyvin paljon enemmän vaikutuksia Suomen yhteiskunnalliseen elämään ylipäätänsä, yhteiskunnalliseen kehitykseen ja ns. sosiaaliseen ulottuvuuteen. Eduskunnan olisi nyt otettava aikalisä, uusi kokonaisvaltainen tarkastelutapa suhteessa maailmaan ja Eurooppaan, laitettava tämä prosessi, jota meille nyt tarjotaan, paikalleen, tutkittava olisiko muita vaihtoehtoja ja arvioitava Suomen kansallisia etuja hyvin konkreettisella tavalla.

Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen tekemää ehdotusta perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi.

Ed. Mönkäre merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Björklund: Herra puhemies! Ed. Löyttyjärvi peräänkuulutti analyysia, jossa pohdittaisiin, mihin Eurooppa on menossa ja mikä on Suomen kansallinen etu tässä kehityksessä. Tällaisen pohdinnan lähtökohtana meillä perinteisesti oikeastaan ovat olleet Stalinin sanat: ”Maantieteelle emme voi mitään.” Minä uskoisin, että nämä Paasikivelle lausutut sanat pätevät yhä. Kyllä Suomen linjan ydin edelleenkin on katse karttaan, niin myös nyt, kun olemme suunnistamassa Eurooppaan. Mutta samalla on hyvä muistaa eräs suunnistamisen perussääntö, jonka jokainen tuntee, joka joskus vähääkään on suunnistusta harrastanut, nimittäin se perussääntö, että jos maasto ja kartta ovat ristiriidassa, niin silloin maasto on oikeassa. Todellinen maasto on tärkeämpi kuin vanhat kartat, ja varsinkin sellaisen järjestyksen jäljiltä, joka Eurooppaa nyt muokkaa.

Kun eduskunnan ulkoasiainvaliokunta kaksi viikkoa sitten kävi Moskovassa, tuolla matkalla niin vieraita kuin isäntiä askarrutti Saksan kysymys. Neuvostoparlamentaarikojen ja hallitusvallan edustajien ja kansainvälisen politiikan tutkijoiden hämmennyneet äänenpainot tietysti keskustelussa tästä asiasta vaihtelivat. Mutta kaksi signaalia oli hyvin selkeätä. Ensinnäkin se, että selvästikin meidän itänaapurissamme tätä rajua kehitystä ja muutosta itäisessä Saksassa pidettiin yksiselitteisen myönteisenä. Toiseksi se, että Neuvostoliitto voi tällaisessa kehityksessä pysyä

sivustakatsojan roolissa vain, mikäli vasta-puolikin sellaiseen sivustakatsojan rooliin tyytyy.

Nämä 45 vuotta Euroopassa, sodan jäl-keen vallinnut tilanne, on ollut perusasetel-maltaan, on sitten ollut kyse kylmästä sodas-ta tai liennytyksestä, vakaa ja kireä samalla kertaa. Churchill, Roosevelt ja Stalin jakoi-vat Jaltassa etupiirinsä, kuten pennit jaetaan tuposopimuksessa, historian jumalat piirsivät kansojen kohtalot kuin timpurin kynällä klubiaskin kanteen. Tämä oli liikkeellelähtö, mutta Jaltasta on kuljettu pitkä matka Mal-talle. On kuljettu matka yhteistyöhakuiseen mutta kieltämättä epävarmaan Eurooppaan.

Ensi viikonloppuna pidettävän suurvalta-johtajien tapaamisen edellä presidentti Bush näkyy rauhoitelleen liittolaisiaan. Maltalla ei enää sanella kansojen päiden ylitse. Tämän ajattelutavan mukaan näkyy toimivan myös nyky-Neuvostoliitto, jonka sisäinen mullistus on tehnyt mahdottoman mahdolliseksi.

Suomen asema tässä Jaltan Euroopassa ei ole ollut riidaton, mutta se on ollut onnekas. Varmastikin toinen tasavalta, Jaltan Euroo-pan suomalainen tasavalta, tulee historian tuomiolla saamaan aika siedettävän arvosa-nan.

Ensimmäinen tasavalta etsi tukea länne-stä inhaa itää vastaan, ja toinen tasavalta turvasi autonomian ajan auktoriteeteilta perittyyn oppiin. Mitä tekee Jaltan jälkeisen uuden järjestyksen Suomi? Mikä tulee olemaan kol-mannen tasavallan osa idän ja lännen ristipaineessa, ja kuinka kova tulee tuo ristipaine olemaan? Euroopankin mitassa itä on Venä-jä, ja länsi on Euroopan mitassa enimmäk-seen ollut Saksa, ja näyttää siltä, että se sitä jälleen tulee olemaan. Kehittykö tämä kol-mas suomalainen tasavalta sellaisten tähtien alla, että nykyaikaistunut Neuvosto-Venäjä ja selkensä suoristanut Saksa ovat veljet keskenään?

Nyt tuntuu siltä, että muu Eurooppa kammoaa uutta sellaista sopimusta, joka olisi sen kaltainen kuin se sopimus, joka Rapallossa solmittiin vuonna 1922, tuolloin kun tuossa luoteisitalialaisessa parantolapai-kassa Weimarin tasavalta ja nuori bolshevik-kiivaltio tunnustivat yhteiset perusintressinsä. Pitäisikö meidän suomalaisten pelätä uutta Rapalloa? Jos sellainen syntyisi ja jos se johtaisi samanlaiseen etupiirijakoon kuin myöhempi Hitlerin ja Stalinin yhteistyö, vas-

taus on tietysti aika selvä: kyllä pitäisi pelätä. Emme me halua holhokeiksi, emme me halua venäläiseksi reunamaaksi emmekä me halua saksalaiseksi protektoraatiksi, mutta eihän tähän pelkoon ole mitään syytä, mikäli uusi asetelma vakiinnuttaisi Neuvostoliiton ja saksalaisten suhteet ilman pienempien polke-mista, ja silloin tietysti keskeinen kysymys on, onko tällainen perspektiivi mahdollinen. Eittämättä on nykyintegraation vuoksi. Eit-tämättä siksi, että juuri nykyintegraation uusi piirre on se, että se rikkoo vanhan valtopolitiikan kuviot, koska se lisää kaik-kien riippuvuutta kaikista.

Ehkä siinä suhteessa tuollainen uusi Ra-pallo olisi kahden kauppa, että Saksat voi-sivat kenties sillä ostaa poliittisen hyväksyn-nän jonkinsorttisille yhdentymistavoitteil-leen. Maksusta kävisi se taloudellinen ja teknologinen tuki, jonka Neuvostoliitto tar-vitsee ja jonka Liittotasavalta voi antaa. Mutta muilta osin toki tämänhetkisessä ke-hityksessä sellaisena, kuin se nyt näyttäytyy, osallisia olisi toki useita.

Gorbatshov kyseli Finlandia-talon puhees-saan yleiseurooppalaisen talousalueen pe-rään, ja hänen skenaariossaan tilaa oli sel-västi kolmelle ryhmälle. Hän puhui siitä, miten kukin näistä kolmesta ryhmästä — EY, Efta ja itäryhmä — eurooppalaistuisivat omaa vauhtiaan. Tämä on kovin toisenlainen näkemys maailmasta ja Euroopasta kuin se, jonka ed. Löyttyjärvi edellä esitti. Ed. Löyt-tyjärvi lähti ajattelussaan siitä, että tämä on kuitenkin perimmältään vanha, kaksijakoi-nen, mustavalkoinen itä — länsi-tilanne, mutta eihän tämä analyysi ole millään tavoin siinä ajassa kiinni, jossa todellakin voidaan puhua yleiseurooppalaisen talousalueen jon-kinnäköisestä realistisesta tavoitteesta, jota tällä hetkellä ovat lähestymässä omaa vauhtiaan niin EY, Efta kuin itäryhmäkin eli itse asiassa kaikki pyrkimässä pitkän päälle in-tegroitumaan samaan kokonaisuuteen, ja tämä tietysti on melkoinen sauma Suomelle.

Minä myönnän, että suomalainen sillanra-kennustaito ehkä on päässyt aselman muu-toksen myötä jonkin verran ruostumaan, mutta tässä tietysti sillä on uusi terästymisen mahdollisuus. Suomalaisen sillanrakennus-taidon monet poliittiset menestykset on kir-jattu osana puolueettomista ja sitoutumatto-mista maista koostuvaa ns. Nn-ryhmää, ja sitä voitaisiin nyt kehittää, kun Eftan talou-

dellista roolia muokataan. Paitsi Efta-maiden omien konkreettisten kiireellisten etujen ajamisessa, jotka tietenkin nyt ovat päällimmäisinä ja etusijalla, Efta voi samanaikaisesti järjestönä kehittyä toimimaan siihen suuntaan, että se pystyisi toimimaan nopeamman EY:n ja hitaamman itäryhmän etujen yhteensovittajana.

Länsieurooppalaisen ja poliittista unionia tavoittelevan EY:n jäsenyys ei ole Suomelle mikään mielekäs tavoite, ja se asia ei nyt kerta kaikkiaan ole päiväjärjestyksessä, mutta yhtä kristallinkirkas kuin on tämä johtopäätös olkoon myös se: Euroopan tie on meidänkin tiemme. Liikkumavapautemme vain on sitä suurempi, mitä paremmin itänaapurimmekin luotsautuu saman kehitystien alkuun.

Ed. Andersson kyseli aikaisemmin vaihtoehtojen perään ja katsoi, että on jokin taloudellinen arvio, että nyt Ees-järjestelyn ulkopuolelle jääminen merkitsisi sitä, että Suomi itse asiassa luopuisi muutaman prosentin talouskasvusta, ja ed. Anderssonin käsityksen mukaan — näin ymmärsin — tämä on mitätön prosenttiero. Minusta se ei ole ollenkaan mitätön. Se ei ole mitätön sen tähden, että se parin prosentin ero riittäisi suistamaan alhaisemmalle kehitysuralle, ja mihin alhaisemmalle kehitysuralle joutuminen pitkän päälle vie, siitä me olemme viime viikkoina, kuukausina nähneet tuloksen. Kun kymmeniä vuosia on jouduttu alhaisemmallalla kehitysuralla liikkumaan, silloin syntyy ympäröivän maailman kanssa ristiriita, jota mitkään taloudelliset ja vielä vähemmän poliittiset rakenteet eivät kestä.

Minulla, herra puhemies, on taipumusta utopioiden asettamiseen yhteiskunnallisen tavoitteenasettelun pohjaksi, koska ne tietyllä tavalla selkeyttävät ajatuksia, mutta utopioista voi oppia monentapaisia asioita. Esimerkiksi, kun Matti Kurikan joukko aikanaan lähti suomalaista sosialistista ihanneyhteiskuntaansa Onnelaa perustamaan, siellä lähdeittiin tyhjistä, siellä lähtivät matkaan vain idealistit ja siellä mentiin saarelle — ja siitä huolimatta Onnela sortui. Se, joka nyt etsii vaihtoehtoa eurooppalaistumiselle, etsii itse asiassa uutta Onnelaa mutta ei edes vain tyhjää luotuna ja idealistien avulla ja saarekkeella vaan Suomea sellaisena kuin se nyt on. Ajatus siitä, että Suomi sellaisena, kuin se nyt on, säilöittäisiin jonkinnäköiseksi Seu-

rasaareksi, ulkoilmamuseoksi, eurooppalaisen kehityksen keskelle on tuhoon tuomittu ajatus.

Ed. Backman merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Björklundin varsin filosofinen, muutokaunis puheenvuoro sisälsi hyvin paljon sellaista, josta — jos sen kaiken oikein ymmärsin — voin olla samaa mieltä. Mutta siinä osassa, jossa ed. Björklund arvioi ed. Löyttyjärven puheenvuoron siten, että se ei olisi sopeutumassa vaatimukseen yleiseurooppalaisesta linjauksesta ja todenperäisellä pohjalla, mielestäni ed. Björklund nyt erehtyi.

Minun käsitykseni ed. Löyttyjärven puheenvuorosta oli se, että kun hän korosti mm. Finlandia-talossa kuultua presidentti Gorbatshevin puheenvuoroa kolmikantapohjalla tapahtuvasta yhteistyöstä Euroopassa, ed. Löyttyjärvi arvosteli sitä, että hallitus ei ole tiedonannossa tätä näkökantaa millään lailla ottanut huomioon.

Niin kuin ed. Löyttyjärvi puheenvuorossaan myös omassa puheenvuorossani ainakin yritin tuoda esiin sen, että ei pitäisi asettaa uusia rajoja Euroopassa yleiseurooppalaisen talousalueen muodostamiselle tai pyrkimiselle yleiseurooppalaiseen yhteistyöhön. Tällä uusien rajojen asettamisella mm. minä tarkoitan sitä, että jos syntyy sellainen tulliliitto, joka suuntautuu muita, siis kolmansia maita, vastaan, silloin asetetaan rajoja yleiseurooppalaisen talousyhteistyön edistämiseksi.

Toivottavasti, kuten ulkoministeri Paasio eilen puheenvuorossaan totesi, hallituksen tavoitteena kuitenkin on suuntautuminen koko Eurooppaa käsittävään yleiseurooppalaiseen ja tietysti vielä laajempaankin yhteistyöhön.

Ed. Rusanen: Herra puhemies! Euroopan yhteisön maissa elää noin 320 miljoonaa ihmistä. Näistä opiskelijoita tai koululaisia on yli 20 prosenttia. Koulutus on ollutkin voimakkaasti mukana EY:n työssä etenkin vuodesta 1985 lähtien. Eurooppalaisen koulutuksen yhdentyminen on eri maissa tavattoman ongelmallinen tehtävä. Jokaisella maalla on omat koulutusjärjestelmänsä ja

-menetelmänsä. Jokaisessa maassa on myös oma kulttuuriperintönsä ja historiallinen kehityksensä. Samalla kun Euroopan yhdentymiskehityksessä kunnioitetaan kunkin maan itsenäisyyttä koulutuksen kehittämisessä ja sen omaleimaisuudessa, rohkaistaan jäsenmaita yhdenmukaistamaan koulutusta. Tavoitteena on koulutuksen korkea taso, sillä ilman hyviä koulutusjärjestelmiä ei voida vastata varsinaisiin yhdentymisen taloudellisiin haasteisiin.

EY haluaa kehittää koulutusta ennen kaikkea teollisuuden kilpailukyvyyn parantamiseksi. Ammattitaitoinen, hyvin koulutettu työvoima on välttämätön, kun halutaan menestyä uusien teknologioiden kehittämisessä ja niiden soveltamisessa. Uusien teknologioiden kehittäminen merkitsee tavatonta haastetta korkeakouluille ja yliopistoille. Tekniikan ohella tarvitaan vastauksia kansainvälistymisen haasteisiin myös muilla tieteenaloilla ja oppilaitoksissa. Yhteistyö yritysten ja yliopistojen välillä uusien teknologioiden opettamiseksi eli Comett-ohjelma nähdään EY:n piirissä välttämättömänä, jotta uudet teknologiat voidaan ottaa kattavasti tutkintoihin eri puolilla Eurooppaa. Comett kattaa kaikki teollisuuden sektorit, pkt-yritykset, tuotannon ja palvelutoiminnan sekä perinteisen teollisuuden ja uutta teknologiaa käyttävän teollisuuden.

Efta-maat ovat voineet osallistua lukuisiin EY-tutkimusohjelmiin. Kuitenkin koulutusohjelmat ovat tähän saakka olleet joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta suljettuja. Virallinen päätös mukaanpääsymahdollisuudesta on tehty vain Comett II:n osalta. Eri Efta-maiden tuleekin yhteistyössä neuvotella omille korkeakouluilleen ja teollisuudelleen ehdot Comett-ohjelmaan mukaantulosta. Samalla on valtiovallalta edellytettävä ohjelman yleisrahoituksen ja korkeakoulujen kansainvälisen tutkimustoiminnan rahoituksen lisäämistä.

Vuonna 1987 otettiin EY:n piirissä käyttöön Erasmus-ohjelma, joka pyrkii lisäämään EY-maiden opiskelijoiden liikkuvuutta toisiin EY-maihin. Tarkoituksena on parantaa eri maiden yliopistojen ja korkeakoulujen tutkintojen ja niiden osien vastavuoroista hyväksymistä toisten EY-maiden tutkintojen kanssa ja opiskelijoiden taloudellista asemaa sekä kehittää jäsenmaiden yliopistojen yhteistyöjärjestelmiä.

Toisin kuin Comett-ohjelma Erasmus on tarkoitettu kaikkien tieteenalojen opiskelijoiden ja opettajien hyväksi sekä korkeakoulujen yhteistyön tehostamiseen. EY:n tavoitteena on se, että vuonna 1992 joka kymmenes opiskelija opiskelee toisessa EY-maassa. Efta-maiden kannalta on erityisen tärkeää, että myös ne pääsisivät mukaan Erasmus-ohjelmaan. Opiskelu ulkomailla palvelee sekä ammatillisia että sivistyksellisiä tarpeita. Samalla se antaa käytännön mahdollisuudet ymmärtää kansainvälisen koulutusyhteistyön edut.

Kolmantena koulutusohjelmana on syytä mainita Yes-ohjelma, jonka toiminta-ajatus on laajan opiskelijavaihdon järjestäminen EY-maiden kesken sekä nuorisoyhteistyön kehittäminen. Näin jo nuorella iällä voidaan tutustua toisten maiden yhteiskunnalliseen ja kulttuuriin elämään. Nuoret oppivat ymmärtämään muita sekä arvostamaan kansainvälisyyttä.

Koulutusintegraatio edellyttää siis nopeasti tutkintojen ja koulutussuoritusten vastavuoroisen hyväksymisen periaatteen tunnistamista. Ilman tätä ei koulutusohjelmilla ole perustaa. Sekä korkeakoulujen että ammatillisten tutkintojen hyväksyminen on myös keskeinen asia työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi. Tutkintojen kansainvälisen vähimmäisvaatimuksen tulee olla riittävän korkea, jotta taloudellinen kasvu ja sosiaalinen hyvinvointi voivat yhdentyvissä Euroopassa edelleen jatkua. Integroituva Eurooppa tarvitsee sellaisia ihmisiä, sellaisia tekijöitä, joilla on korkea koulutustaso. Erasmus-ohjelman toteuttaminen merkitsee myös korkeakoulututkintojen osien vastavuoroisuuden hyväksymistä hyvinkin lyhyellä tähtäyksellä. Opiskelijoiden on voitava joustavasti liittää ulkomailla suoritettut opintosuoritukset tutkintoonsa. Tämä lisää voimakkaasti vaatimusta tutkintojärjestelmien joustavuudesta.

Suomessa tulee valmistautua nykyistä tehokkaammin koulutusjärjestelmämme kansainvälistymiseen. Korkeakoulujen kansainvälistymiseen on viime aikoina osoitettu voimakkaasti lisää määrärahoja, mutta niiden taso on edelleen liian vaatimaton. Ammatillisessa opetuksessa otetaan ensi vuonna vasta ensi askeleita koulutusintegraatiossa. Ammattikorkeakoulut, parhaillaan suunnitteilla olevat, voisivat ehkä omalta osaltaan tarjota hyvän ja toimivan muodon kehittää myös koulutuksen kansainvälistä ulottuvuutta.

Käytännön toimenpiteenä tulee suomalaisissa oppilaitoksissa lisätä vieraskielisen opetuksen määrää. Tähän on pyrittävä kaikilla koulutusasteilla aina peruskoulusta korkeakoulujen jatkotutkintoihin asti. Opintotukijärjestelmää on myös kehitettävä sellaiseksi, että se turvaa selvästi nykyistä paremmin mahdollisuudet opiskella ulkomailla suhteellisen pitkiäkin ajanjaksoja.

Suomalaiset ovat jo satoja vuosia tottuneet opiskelemaan Euroopan yliopistoissa. Koulutusmahdollisuus on kuitenkin koskenut erittäin harvoja. Sen sijaan Suomessa on opiskellut vain pieni joukko ulkomaalaisia. Lisäämällä eri kielillä annettavaa opetusta voidaan pikaisesti löytää ratkaisuvaihtoehtoja siihen, että myös Suomi tulee kiinnostavaksi kohteeksi ja opiskelumaaksi. Tutkintojen oppisisältöjä tulee uudistaa siten, että niissä korostetaan kansainvälistymisen merkitystä ja mahdollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Kuitenkin eniten työtä lienee koulutusjärjestelmienkin kehittämisesä asenteellisella puolella. On ymmärrettävää ja hyväksyttävää, että myös koulutuksessa on oltava vastavuoroisuuden periaate. Emme voi ainoastaan lähteä opiskelemaan ulkomaille, jos emme samalla kannaa omaa vastuutamme koko eurooppalaisen koulutusjärjestelmän kansainvälisyyden edistämisestä.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rusanen puhui hyvin kauniisti niistä tavoitteista, joita asetetaan lähinnä korkeammalle ja ammatilliselle opetukselle. Siinä näkyi kyllä hyvin EY-integraation tavoite. Häinkin korosti sitä, että koulutuksen tasoa pitää korottaa kilpailukyvyn ja tuotannon tarpeista lähtien. Minusta on tärkeätä tietysti, että osallistutaan näihin ohjelmiin kuten Comettiin ja Erasmukseen ja varmasti tämä Yes on aivan jees.

Mutta tässä mielestäni näkyy sama henki, joka näkyy hallituksen politiikasta tällä hetkellä. Kuvitellaan että tämä, kauniisti sanottuna, tiedon puu voisi kasvaa latvasta alaspäin. Semmoista ei voi tapahtua, vaan kyllä puuhun nouseaan tyvestä ja puu pitää kasvattaa alhaaltapäin. Pitää myös ottaa huomioon, että vaikka kuinka haluttaisiin Euroopan yhteisiä koulujärjestelmiä, peruskoulutuksen pitää olla kunnossa. Tällä hetkellä tässä sivistysvaltioksi sanotussa maassa on

40—50 000 lasta peruskouluissa ilman pätevää opettajaa. Tämä osoittaa mielestäni hallituksen linjan heikkoudet. Eivät ne tiedon puun korkeat ylimmät oksat ole kovin vahvoja, jos ei peruskoulutukseen kiinnitetä huomiota aivan alusta lähtien.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Aiemmissa puheenvuoroissa mm. ed. Löyttyjärvi toi esiin aikataulukysymykset, eduskunnan mahdolliset kannanotot sekä vaikuttamismahdollisuudet integraationeuvottelujen suhteen. Kannatan hänen mielipiteitään täysin ja olen niissä asioissa samaa mieltä.

Mutta jokainen olemme jokseenkin selvillä siitä, että Eurooppa valmistautuu kohtaamaan tulevaisuuden haasteet. Suomella pieninä maana ei ole realistisia kehittymismahdollisuuksia jäämällä yhteisen toiminnan ulkopuolelle. Eteenpäin on elävän mieli, toteaa vanha sananlaskukin. Pysähtyneisyys laskee ihmisten toimintamotiiveja ja kansallista itsetuntoa.

Yhteistoimintamuodoista voidaan keskustella, mutta tosiasiaa kuitenkin ulkopuolinen ohjaavuus on tällä hetkellä meillä voimakas. Meillä ei ole suuriakaan mahdollisuuksia vaatia omia erityisehtoja runsain mitoin päästäksemme eurooppalaiseen yhteistyöhön. Näin ollen meidän on vain keskityttävä yhteiskuntamme kaikkein oleellisiin erityispiirteisiin talouselämän puolella. Kaikilta osin en voi yhtyä ryhmämme jäsenen ed. Virolaisen näkemyksiin hänen teesiensä osalta. Esimerkiksi rajojemme salku, ainakin osittainen, ulkopuolisilta on johtamassa samanlaisiin rajoituksiin meidän kansalaistemme suhteen vastavuoroisuuden periaatteella.

En voi ymmärtää liikkumisvapauksien rajoittamista kansainvälisenkään kehityksen valossa. Muun muassa Itä-Euroopan kehitys on ollut voimakkaasti avoimuuteen tähtäävää aikataulussa, joka tuntuu lähes uskomattomalta. Nyt Suomessa pitää toimia aktiivisesti valmistellen mm. elinkeinoelämän mahdollisuuksia selviytyä kiristyvistä kansainvälisestä kilpailusta eikä vain odotella passiivisesti, mitä tuleman pitää. Meillä kansainvälisestikin katsoen korkeasti koulutetuilla suomalaisilla tulee olla sopeutumisvalmiutta uudistuvaan yhteistyöhön koko Euroopan kanssa. Olemme tosiasioiden edessä, missä pelkkä tunteilu ja nostalgia eivät auta.

Valitettavinta kuitenkin on ollut se, että hallitus on niin vähän keskustellut ratkaisevasti maamme tulevaisuuteen vaikuttavasta asiasta parlamentaarisen laajan yhteistyön pohjalta. Näin ollen vaikka oppositiossakin nähdään asian todellinen tila, on merkittävä osa suomalaisten edustajia jätetty vaikuttamisen ulkopuolelle. Se ei voi olla heijastumatta kokonaispolitiikkaan.

Jos hallitus aikoo koko prosessin hoitaa omana työnään, sillä on siihen tietysti mahdollisuus kaventamalla parlamentarismia. Toisaalta koko prosessiin liittyy monia kansallisia kipeitäkin ongelmia, joiden hoitamiseksi tarvitaan radikaaleja, kirveleviä ja jopa tuskallisiakin ratkaisuja. Silloin hallitus kantaa myös itsenäisesti vastuun ja arvosteluryöpyn. Nähdäkseni koko Suomen edun mukaista olisi toimia yhteistyössä koko eduskunnan kanssa laajemminkin kuin vain osallistumalla perustettavaan integraationeuvottelukuntaan, joka sinänsä on jo hallitukselta ilmeinen myönnytys oppositiolle.

Arvoisa puhemies! Näenkin välttämättömänä, että kaikille valiokunnille suodaan mahdollisuus käsitellä hallituksen antama tiedonanto. Lisäksi heti vuoden 1990 valtiopäivien alussa tulisi aloittaa laajapohjainen valiokunnissa tapahtuva valmentautuminen integraatiokysymyksiin kunkin valiokunnan edustamissa asioissa. Sitten keskusteltaisiin istuntosalissa kyseisistä asioista uusilla, huomattavasti paremmilla valmiuksilla ja mahdollisesti jo esitellen erilaisia vaihtoehtoisia mallejakin niiden seurannaisvaikutukset mukaan lukien. Kansainvälisten neuvottelujen keskeneräisyys ei mielestäni estä vaihtoehtomallien rakentamista ja analysointia jo enakkoon. Onhan kyse koko kansakuntamme tulevaisuudesta ja hyvinvoinnista.

Itä-Euroopan nopeat muutokset ovat voimakkaita ja vaikuttavat arvaamattomasti koko Euroopan tulevaisuuteen, myös meidän asemaamme sekä kauppapoliittisesti että muutenkin. Tämä tulee selvemmin huomioida hallituksen toimissa kuin nyt on tapahtunut. Itä-Euroopan muutokset huomioiden ja Neuvostoliiton-kaupan tärkeys maallemme on mielestäni välttämätöntä, että meillä tulisi olla idänkaupan oma ministeri virkamieskuntineen, ettemme jäisi muun Euroopan jalkoihin kauppasuhteissamme Itä-Euroopan maihin. Maantieteellinen ja perinteinen asemamme naapurimme kauppakumppanina

meidän tulee taidolla hoitaa tulevaisuudessa. Meidän tulee olla mm. Neuvostoliiton-kaupan ja muiden muutosten suhteen tietotaidoissamme ainakin piirun verran edellä muista maista.

Pienenä maana meillä voisi olla roolia rajojemme tuntumassa olevien alueiden peruselämäntarvikkeiden toimittajana. Se olisi tärkeä avain maataloudellemme ja vaatetus-teollisuudellemme puhumattakaan monista uusista aloista, jotka voisivat työllistää pk-yritystoimintaa, joka on yleensä organisaatioltaan nopeammin muunnettavissa uudistuviin tarpeisiin.

Mitä Suomen neuvottelujärjestelmiin Eftan kautta tulee, on otettava huomioon kunkin Pohjoismaan omat intressit, jotka voivat olla erilaisia meidän tavoitteisiimme nähden. Katsonkin, että on tarkoin harkittava oman neuvottelujärjestelmän mahdollisuutta huomioiden yya-sopimus ja puolueettomuuspolitiikkamme. Kansainvälinen yhteistyöorganisaatio on hidasliikkeisempi ja viivyttää prosessia. Voimme olla tällöin ratkaisevan askeleen integraatiokeskustelussa jäljessä emmekä saa kansallisesti tärkeitä asioita painotettua riittävästi. Lisäksi pitkä neuvottelutie varastaa aikaa kansalliselta päätöksentekoprosessilta.

Arvoisa puhemies! Maatalouden selviytymistä integraatiossa on eniten pelätty. Millään maalla ei ole varaa luopua elintarviketuotannostaan. Se on varmaa, koska yhteiskunta on silloin hyvin herkästi haavoittuva. Meilläkin on elintarviketuotannosta huolehdittava. Uhkina on nähty meidän elintarvikkeittemme hinnat, jotka ovat korkeammat kuin EC-maissa. Mitä hallitus aikoo tämän ongelman poistamiseksi tehdä?

Maataloustuotantomme kohdistuu monia verotusmuotoja, jotka tekevät tuotannon kalliimmaksi muihin Euroopan maihin verrattuna. Ruoan hintakeskustelussa on unohdettu, että hinnasta on vain noin 10 prosenttia perustuotannon osuus erilaiset tuet jo mukaan lukien. Kehittämällä, toisin sanoen purkamalla maataloutta rasittavat muille maille tuntemattomat veromuodot voidaan päästä jo selviin kustannussäästöihin ja hinnanlaskuun. Maatalouteemme on vain luotu epätoivoa, kun olisi pitänyt antaa tietoa, kehittää neuvontajärjestelmiä uutuustuotteiden löytämiseksi ja maatalouden mukauttamiseksi nykyihmisen vaatimuksia vastaavaksi

ja tukea maatalouden positiivista rakenne-
muutosta Suomen alueilla kunkin alueen
erityspiirteet huomioon ottaen.

Mitä hallitus on sitten tekemässä? Se on
mm. loveamassa pois maatalouden neuvon-
tärjestelmältä taloudellisia toimintamah-
dollisuuksia. Juuri nyt pitäisi toimia päinvas-
toin: antaa innovatiivista, uusia ulottuvuuksia
sisältävää neuvontaa. Hallitus voisi omalta
osaltaan tehdä maataloustuotteemme kil-
pailukykyisemmiksi eurooppalaisille markki-
noille mm. poistamalla tuotantoon
käytettävien laitteiden, aineiden ja rakennus-
ten samoin kuin kuljetusvälineiden ja poltto-
nesteiden verottamisen. Kustannuksiin voi-
daan vaikuttaa myös jakelu- ja kuljetusjär-
jestelmien tehostamisella, tukku-, laskutus-
ym. kartellien purkamisella jne.

Nuorten viljelijöiden kaikinpuolinen tuke-
minen niin koulutuksen uudistamisella kuin
maatilojen rakennemuutosten voimakkaalla
taloudellisella ohjauksella voidaan luoda
nuorille yrittäjäviljelijöille hedelmällinen yri-
tysilmapiiiri, joka innovoi uuden kehittämi-
seen, kustannuslaskentaan ja kokonaisvaltai-
seen yrittämiseen, jossa on mahdollisuus
kokopäivätoimisesti työskennellen kunnolli-
seen toimeentuloon. Samalla on ikääntyville
ja luopuville viljelijöille suotava kunnollinen,
parannettu yrittäjän sosiaaliturva elämisen
turvallisuuden säilyttämiseksi. Voitaisiin ot-
taa käyttöön esimerkiksi erorahajärjestelmä
eläketurvan kehittämisen lisäksi. Mielestäni
meillä ei ole aikaa kateelliseen kinasteluun
siitä, mitä eri ryhmät saavat yhteiskunnan
kautta tässä sopeuttamisprosessissa.

Neuvottelussa kanssamme yhteistyössä
oleviin maihin elintarvikevientimme lisäämi-
seksi on mm. näiden toimenpiteiden jälkeen
jo aivan erilainen kilpailutilanne auttamassa
kaupankäynnin lisäämistä, elintarvikkeitem-
me puhtauden lisäksi. Euroopan markkinoil-
la on tulevaisuudessa ilmeisesti lisääntyvää
painoarvoa erilaisista saasteista vapailla elin-
tarvikkeilla. Meillä tulee vain havaita nämä
markkinavaltimme eikä vain odotella passi-
ivisina, että muut keksisivät sen. Se vaatii
aktiivista markkinointipolitiikkaa, ei vain
vuonna 1992, vaan jo tänään maamme his-
toriallisena päivänä.

Mielestäni on väärin, että herra pääminis-
teri näkee pessimistisesti monia asioita. Nyt
pitäisi hallituksenkin toimia reaalioptimis-
missa ja voimakkaasti valmentaa yhteiskun-

taamme ottamaan maallemme tarjotut, jopa
pakonomaiset haasteet vastaan nopeiden
kansainvälisten muutospaineiden alla. Nyt
on hallituksella mahdollisuus näyttöön Suo-
men taloudellisen nousun turvaamiseksi.
Olemmehan selviytyneet kansallisesti paljon
vaikeammistakin asioista, kuten 50 vuotta
sitten syntyneen sodan aiheuttamista raskas-
ta menetyksistä, ja voineet rakentaa tulevai-
suutta kehittäen maamme talouselämän,
koulutuksen ja sosiaaliturvan tasolle, jota
voidaan pitää kansainvälisestäikin katsoen
korkeana.

Arvoisa puhemies! Pienten ja keski suurten
yritysten asioista puhuttaessa voinee oikeas-
taan kysyä kansainvälisiin mittasuhteisiin
verrattuna, onko meillä muuta yritystoimin-
taa oikeastaan olemassakaan. Oikeastaan
meillä ei ole mitään oikein suurta yritystä
satoine tuhansine työntekijöineen. Pysyäk-
semme kansainvälisessä kilpailussa näilläkin
aloilla meidän on kiinnitettävä erityistä huo-
miota tietotaito- ja laatuksymyksiin. Eräi-
den tahojen mukaan ne ovat meillä kansain-
välistä keskitasoa, kun puolestaan olemme
yleensä pitäneet näitä erityisyylpeydenaihei-
namme. Tosiasiassa joudumme panostamaan
näihin enemmän kuin nykyisin.

Maamme pienyritykset eivät yksin tässä
kehityksessä ehkä selviä, vaan siihen tarvi-
taan tiedotuksen ja EY-koulutuksen tehosta-
mista, ei ainoastaan teknistä osaamista, vaan
myös kansainvälisyys- ja kielitaitokoulutusta.
Tämän tulisi kohdistua laajoihin piireihin ja
sisältää runsaasti myös innovatiivista ajatte-
lua. Tähän toimintaan ei riitä ainoastaan
pääkaupunkiin perustettu neuvontaorgani-
saatio, vaan siihen tarvitaan monipuolinen
neuvonta- ja koulutusjärjestelmä läänikohtai-
sena läheltä saatavana palveluna ja vielä
kohtuuhintaisena.

Kilpailukyvyyn parantamiseksi pk-yritysten
suhteen on merkitystä myös verotuksellisilla
tekijöillä, työvoimakustannuksilla ja myös
palkkasidonnaisilla sotu- ym. vastaavilla
maksuilla. Tuloveroaste, joka on selvästi
korkeampi kuin muissa maissa, on palkka-
puolella merkittävä kustannustekijä, joka
kertaantuu sotumaksuissa. Tämä ongelma
pitäisi pikaisesti korjata esimerkiksi sovel-
taen Ruotsin esimerkkiä. Mahdollista olisi
myös lähivuosien palkankorotusvaateet to-
teuttaa verotusta alentamalla, ja siten kus-
tannuspaineita ja inflaatiota voidaan hillitää.

Edellä vain muutamia näkemyksiäni kilpailukyvyyn parantamisesta.

Miten tämä sitten rahoitettaisiin? Malleja on varmasti moniakin:

1) Tuloverotuksen alentaminen lisää työmotivaatiota tänä työvoimapula-aikana ja siten verotettavien tulojen kokonaismäärä lisääntyy, samoin kuin nyt on jo tapahtunut veropohjaa laajentamalla, ottamatta viime mainittuun syvällisemmin kantaa.

2) Laajapohjaisessa tuloverotuksessa muita kuin palkkatuloja tulisi verottaa saman tyyppisillä mekanismeilla kuin esimerkiksi EC-maissa. Jos kokonaisveroprosentti on esimerkiksi 15, lienee melko samantekevää, verotetaanko myyntivoittoja, pääomatuloja ja muita satunnaisia tuloja kyseisellä lähdeverolla kautta linjan, koska kokonaisverorasitus on silloin vielä kohtuullinen. Metsäverotuksessa on otettava huomioon, että oikeudenmukaisuusvaatimuksen mukaan siirtymisen kasvun verotuksesta lähdeverotukseen vaatii erittäin pitkää siirtymäaikaa, koska tähän mennessä tapahtunut kasvu on jo kertaalleen verotettu.

3) Veromuotojen kehittäminen luo myös mahdollisuuksia kilpailukyvyyn parantamiseen, esimerkiksi siirtymisen arvonalisäverotukseen, jonka ulkopuolelle jätettäisiin kaikki peruselämän tarvikkeet, asunnot mukaan lukien.

4) Sotumaksujen hillitty kehittäminen on ehkä paikallaan, joskaan korotuspaineet eivät liene todennäköisiä meidän sosiaaliturvamme tasolla kansainväliseen tasoon nähden.

5) Julkisen sektorin menoja tulee tarkastella kriittisesti ja tulosvastuullisesti mm. byrokratiatalkoin, sisäisin innovatiivisin oivalluksin jne.

6) Julkisen sektorin talouspäätökset on tuotava lähemmäksi maksajia eli verovelvollisia lisäämällä maakuntaitsehallintoa. Tällöin päästäisiin paremmin tulosvastuuseen, koska asiat ovat konkreettisemmin ja lähemmin nähtävissä.

Arvoisa puhemies! Olemme kansainvälisessä tilanteessa pienenä maana lähes pakkotilanteen edessä. Meidän on nyt laajalla yhteistyörintamalla maamme sisällä löydettävä yhteinen sävel mahdollisten kipeidenkin ratkaisujen suhteen tuotannollisen toimintamme kilpailukykyisyyden parantamiseksi. Kansalliset kynnyskysymykset pitää ottaa huo-

mioon mahdollisimman hyvin, mutta ne on riittävän selvästi rajattava. Emme voi lähteä siitä, että sanomme joka asiassa ”ei” kuin uhmaikäinen lapsi. Jos tätä emme voi hyväksyä, ei meillä liene osallistumismahdollisuutta Euroopan kehitykseen. Tarvitsemme erityiskohtelua metsillemme, maataloudellemme, rannoillemme ja metsäteollisuudellemme, koska ne ovat meille elintärkeitä alueita. Muista voidaan sopia ja mukautua niihin hallituksen myötävaikuttavilla ja kilpailukykyä parantavilla toimilla.

Kaiken kaikkiaan on tärkeää laajapohjainen valiokuntatyöskentelyyn perustuva valmistelu ja neuvottelujärjestelmän kriittinen arviointi. Mahdollista irtautumista Efta-maiden keskitetystä neuvottelujärjestelmästä on tarkasteltava ennakkoluulottomasti.

Puhemies (koputtaa): Viisitoista minuuttia!

Puhuja: Arvoisa puhemies! Tiedän, että on suositus viidentoista minuutin käyttöajasta, mutta tämä ei enää kauaa jatku ja toisaalta lainsäädännöllisesti lienee niin, että kansanedustajan puheoikeutta ei voida rajata ajallisesti. (Ed. Jokinen: Jos ei itse ymmärrä lopettaa, ei sitä lopettaa voida!)

Meille voi suora tai jokin muu neuvottelutie olla jopa edullisempi. Tällä en kuitenkaan halua millään muotoa väheksyä muuta pohjoismaista yhteistyötä. Tiedon antaminen eri vaihtoehtomalleista ja niiden mahdollisista vaikutuksista on myös tarpeellista yleisen asennoitumisen avartamiseksi ja epävarmuus- ja salailupelkojen voittamiseksi. Kabinettityöskentelyllä ei ainakaan tätä ongelmaa poisteta.

Itä-Euroopan tilanne täytyy ottaa huomioon tarkoin. Vaarana voi olla jopa Itä-Euroopan ohiajaminen Eftasta integraatiovaikutusmahdollisuuksissa. Heillä on ylivoimaa, ei niinkään talousjärjestelmän kehittyneisyys, vaan satojen miljoonien väestömasa, joka intressikohteena on myös huomattavasti painoarvoisempi kuin vajaan viiden miljoonan kehittynyt kansamme.

Arvoisa puhemies! Ulkomaankauppaministeri toivoi puheenvuorossaan eduskunnan kantaa toimintalinjaansa. Tässä oli muutamia näkemyksiäni integraatiokehitykseen. Suomalaisten on toimittava yleisreaalioptimismissa. Tulevaisuus on myös meidän.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Euroopan yhdentymiskehityksessä on kiinnitettävä tietysti huomiota kaikkinaisiin vaikutuksiin eri yhteiskuntapolitiikan lohkoihin erityisesti sosiaalipolitiikan kysymyksiin. Ed. Kauppiselle on kuitenkin huomautettava, että maatalouspolitiikan vääristymiin ja sen aiheuttamiin kohtuuttimiin kansantaloudellisiin vaikutuksiin tulee jo omista tarpeistamme saada korjauksia. Maataloutemme on elänyt syrjässä rakenneuudistustarpeesta. EY-tarkastelussa on myös muistettava Gatt-neuvottelut. Niin sanotulla Uruguay-kierroksella ovat visaisimmat ratkaisut teollisoikeuksien suojan, tekstiilikaupan jne. ohella, juuri maataloutta koskevia. Pitkän tähtäimen tavoitteena on maatalouskaupan saattaminen enemmän markkinavoimille alttiiksi alentamalla tuntuvasti maatalouden tuki- ja suojatasoa. Nämä toimet tuskin on toteutettavissa Maatalous 2000 -ohjelman keinoin, vaan tarvitaan suurempia muutoksia.

Oma lähtökohtamme on tietysti oltava, että uusienkin maatalouskaupan sääntöjen puitteissa turvaamme haluamamme omavaraisuuden maataloustuotannossa. On selvitetävä tarkkaan tietysti ne mahdollisuudet, jotka meillä on käytettävissämme muuttaa tuotantjärjestelmäämme sellaiseksi, että se erilaisin tukimuodoin voisi taata sen maataloustuotannon tason, jonka haluamme ilman ristiriitaa kansainvälisten velvollisuuksiemme kanssa pitää. On turha kuvitella, että teollisuutemme jauhaisi Euroopassa sampona meille hyvinvointia samaan aikaan, kun maataloutemme eläisi omissa oloissaan.

Ed. Kauppinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäelle sanoisin sen, että tiedän, että tähän koko integraatioasiaan kuuluu lukemattomia eri asioita, mutta käytettävissä olevan rajallisen ajan vuoksi keskityin lähinnä pariin asiaan eli maatalouteen ja pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, jotka ovat meille kuitenkin hyvin elintärkeitä.

Mitä tulee maatalouden rakennemuutokseen ja tukimuotoihin, en ottanut lainkaan kantaa, mitkä nämä tukimuodot olivat, ja siinä mielessä tuntui vähän oudolta ed. Rajamäen puheenvuoro. Se oli hiukan kuin oman puheenvuoron käyttäminen minun puheenvuoroni lisäksi tässä vastauspuheenvuo-

ron nimikkeellä tavallaan. Mutta joka tapauksessa minusta maataloudenkin tuotantoa täytyy joka suhteessa katsoa ennakkoluulottomasti, neuvotella niistä asioista ja tutkia, mitkä ne realistiset vaihtoehdot ovat, eikä lähteä pelkälle syyttelymentaliteetille ja eräällä tavalla fiksoituneisiin asenteisiin niin, ettei niitä voitaisi tarkistaa myös sosiaalidemokraattisen linjan taholta.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Suomen hallitus pyrkii peittämään täysin epäonnistuneen talouspolitiikkansa ja himmentämään kelvottoman verouudistuksensa, jolla vähäosaiselta ja pienituloiselta kansanosalta mitataan pois saavutettuja etuja. Sen on nyt tarve nostaa esiin kaikin tavoin nämä suuruudenhullut kuvitelmat Euroopan yhteisön ihanuudesta. Nyt on kysyttävä, mitä tuo kehuttu yhteistyö antaa tai ottaa.

Työvoiman kansainvälinen liikkuvuus oli yksi keskeinen sisältö ministeri Salolaisen puheenvuorossa. Mitä kaikkea sisältääkään tämä ajatus? Se on epävarmuuden ja irrallisuuden konkreettinen ilmentymä. Se on ongelmien ja vaikeuksia suunnaton summa, jonka seurauksia voimme vain aavistaa. Keitä ovat nuo irtolaiset, joita ajetaan maasta toiseen? He ovat uudessa muodossa samantaisia kuin ovat olleet ne 300 000—400 000 suomalaista, jotka jo pian 50 vuotta sitten aloittivat muuttovirran Ruotsiin työnhakuun. Heidän lapsensa ja lastenlapsensa kiertävät samaa rataa, jos nimittäin ovat välillä palanneet Suomeen. Näitä maasta toiseen vaeltajia ovat myös ne miljoonat siirtolaiset, joita on tullut Eurooppaan eri maanosista.

Mihin ollaan menossa, kun yhteinen eurooppalainen talousalue on noussut pääasiaksi Suomen hallituksessa? Euroopan yhteisössä kehitys etenee. Se tuo yhä suurempia voittoja suuryrityksille ja pankeille, mutta mittaa pois etuja, jotka on vuosien kamppailuilla saavutettu. Niiltä ammattialoilta, joilla on heikoimmat mahdollisuudet puolustautua, viedään eniten. Se tarkoittaa nimenomaan naisvoittoisten alojen ongelmien kasvua. Tekstiili-, vaatetus- ja muu työvoimavaltainen yritystoiminta tulee kohtaamaan ylitsepääsemättömiä esteitä eikä palveluammateissa tai hoitoalalla päästä palkkakuo-pasta, sillä nyt löytyy väkeä, joka tekee työtä yhä pienemmin eduin, koska muuta työtä ei ole.

Pienyritysten ja vähän suurempienkin konkurssit seuraavat toinen toistaan. Kilpailu kiristyy. Se merkitsee, että esimerkiksi Portugalissa toimivat suomalaisyritykset saavat siellä käyttäähälpää työvoimaa ilman samanlaista vastuuta kuin Suomessa sosiaaliturvasta tai ympäristöstä. Juuri näitä riistokohteita ovat suomalaiset yritykset hakeneet ja löytäneet eri puolilta maailmaa. Erilaisissa seminaareissa ovat kansanedustajatkin saaneet ihailla maailmankarttaa ja laskea pisteitä suomalaisen pääoman maailmanvalloituksesta. Eipä ole noissa tilaisuuksissa kerrottu, kuinka suuri on riiston aste missäkin kohteessa, eivät ole kertoneet lasten työvoiman käytöstä eivätkä siitä, miten saasteet saapäästää huoletta läheiseen järveen tai jokeen.

Kun pohditaan eurooppalaistumista, ei voida sivuuttaa niitä ongelmia, joita nämä ratkaisut myötiin tuovat. Näiden kielteisten seurausten määrä ei ole vähäinen. Jos Suomi ja suomalaiset luulevat, että nuo kielteiset seuraukset eivät tule suomalaisten osalle, vaan niille muille, niin tässä erehdytään pahan kerran. Tosi on, että suomalaiset yritykset ja osa hyvinkoulutettua väkeä pärjää kyllä, mutta pienyritykset eivät selviä, ja vielä paljon heikommin pärjäävät naiset tekstiili- ja hoitoaloilla, eikä palveluammatteissa puurtaville pienituloisille ole turvallisuutta ja parempia tuloja luvassa, eli suurin osa suomalaisista tulee kokemaan kasvavia ongelmia.

Hallituksen integraatitiedonanto on pääosin talouselämän ja kaupan ehdoille rakennettu, ja juuri siksi onkin Suomen kansan valitseman eduskunnan velvollisuus paneutua asiaan sen vaatimalla vakavuudella. Tätä mahdollisuutta hallitus ei halua eduskunnalle antaa. Siksi onkin syytä kysyä, pelkääkö hallitus, että valiokuntakäsittelyn aikana tuleekin esiin sellaisia tosiasioita, jotka eivät kestä kriittistä tarkastelua ja perusteellista selvitystä, joka on mahdollista vain valiokuntatyöskentelyssä.

Tällä isossa salissa saa kansanedustaja tuoda mielipiteensä esiin ja jopa esittää ponsia, jotka hallituksen voimin sivuutetaan. Hallitus tuntee valtansa ja käyttää sitä häikäilemättä. Tämä on vaarallista vallankäyttöä, kun demokratia sivuutetaan. Mitä salattavaa hallituksella lopultakin on koko integraatioselonteon takana? Sitä on syytä tiedustella tässäkin yhteydessä.

On selvää, että Suomen kansalla on oikeus odottaa täydellistä avoimuutta asiaa pohdittaessa. Nyt ollaan tilanteessa, jossa keskustelua leimaa omituinen salailu. Samalla tavaton kiire painaa päälle. Miten käy suomalaisen lainsäädännön tästä eteenpäin? Siitä ei voi vaieta tämä varsinainen lainsäädäntöelin, joka nyt pohtii hallituksen tiedonantoa asiasta. Mitään mullistavaa ei tapahdu, totesi kokoomuksen puheenvuorossa ed. Pystynen, vaan yhdentyvähä Eurooppa etenee eurooppalaisen talosalueen luomisessa, ja Suomi on siinä mukana kehitykseen vaikuttamassa.

Kun kysymyksessä on kapitalistiseen kaupallisuuteen ja voittoon perustuvien maiden yhdyntyminen, ei voida ohittaa sitä tosiasiaa, että jokaisen maan sisällä käydään samalla kamppailua työtään myyvän tavallisen kansalaisen ja työtä ostavan yritysmaailman välillä. Siksi onkin aihetta huoleen, koska yritysmaailma on yhdyntymässä ja jo yhdistäntynyt voimansa ostaakseen työvoimaa mahdollisimman edullisesti. Missä viipyvät ne voimat, joiden tulee vaatia saavutettujen etujen säilyttämistä? Kyllä Suomen hallituksen tulee valvoa myös tavallisen kansalaisen etuja, vaikka se viime aikoina onkin ne unohtanut. Saavutettujen etujen säilyttäminen on vahvistettu jopa lainsäädännössämme, mutta juuri tämän periaatteen on Suomen hallitus toistuvasti polkenut jalkoihinsa. Miten siis voidaan luottaa siihen, että hallitus nyt kantaisi huolta kansalaisten oikeuksista purjehtiessaan Eurooppaan?

Varsin suurella varmuudella kokoomuksen puheenvuorossa perusteltiin välttämättömyyttä mennä mukaan yhdyntyvään Eurooppaan, jotta hyvinvointimme säilyy. Entäs sitten, jos näin ei sittenkään käy? Jospa nyt ollaankin vain uskon varassa. Mitä tapahtuu, kun työt loppuvat ja konkurssiaalot alkavat huuhtoa suomalaisia yrityksiä? Halvat kansainväliset tuotteet syrjäyttävät suomalaiset tuotteet, ammattiväki ja korkeasti koulutetut muuttavat muualle, siitä on nyt jo selviä näkymiä.

Miksi hallitus tuo koko keskustelussa esiin näkymiä kokoomuksen eli talouselämän näkövinkkelistä? Miksi ei pohdita asiaa sen vaatimassa laajuudessa? Siksikö, ettei ole perehdytty koko kysymykseen kuin ainoastaan yhdestä näkövinkkelistä? Kuitenkin näin laaja yhteistyö eri maiden ja hyvinkin erilaisten maiden kesken koskettaa välittö-

mästi ja eniten kunkin maan kansalaisia ja kipeimmin vähätuloisia, niitä ihmisiä, jotka rakentavat hyvinvointia päivittäisellä työpä-noksellaan. Miten heidän käy, sen tulee olla tiedonannon ja nyt menossa olevan keskustelun oleellinen osa. Etujen ja haittojen punnintaa painotti myös puheenvuorossaan keskustan Esko Aho. Myös ulkopoliitiikkaan liittyvistä näkymistä on erilaisia käsityksiä. Nyt on todellakin niin paljon epäselvyyksiä tässä asiassa ja epävarmuus tulevaisuudesta, että vähintään eduskunnan valiokuntien olisi tarpeen perehtyä tiedonantoon yksityiskoh-taaisesti. Suomen pitäisi olla demokraattinen valtio, mutta nyt on maan hallitus ottanut eduskunnalle kuuluvan vallan itselleen. Kun se tapahtuu näin merkittävässä asiassa, on se suureksi häpeäksi koko maalle, mutta eniten on syytä arvostella hallituksen toimia.

Kysymyksessä on laaja ja koko kansakun-taa koskeva päätös. Siksi kansan valitseman eduskunnan tulee voida ottaa kantaa asiaan. Yhdentyvä Eurooppa ei ole vähäinen asia eikä sillä voi olla sellaista hoppua, ettei eduskunta saa paneutua hallituksen kaikkiin toimiin tässä asiassa. Selvästi asiassa on hämärän homman leima. Eduskunta on nyt tilanteessa, sallii se valtansa ja vastuunsa syrjäyttämistä.

Se on jo toistuvasti sallinut tällaisen syr-jäyttämisen ja saanut siitä myös muistutuk-sia. Se ei todellakaan ole vähäinen asia, että Suomen eduskunnan syrjäyttäminen tapah-tuu mitä merkittävimpien ja koko kansaa koskettavien päätösten kohdalla. Tietenkin eduskunta näin välttyy siltä vastuulta, jonka päätöksen kielteiset seuraukset tuovat, mutta sitä ei kansa hyväksy.

Hallituksen integraatiopoliitikassa on kyse seikkailusta, jonka seuraukset saattavat olla arvaamattomat. Valitettavasti nykyisellä maan hallituksella on taipumusta sellaiseen itsevarmuuteen ja vallan keskittämiseen, joka on vaarallista. Nyt ollaan tekemisissä niin laajaa merkitystä omaavan asian kanssa, ettei tällaista menettelyä voida hyväksyä.

Demokratia etenee vauhdilla kaikkialla Euroopassa, mutta ottaa taka-askelia Suo-messa, jossa demokratiaa on pidetty mallina jopa muillekin. Suomen itsemääräämisoi-keutta ollaan myymässä hallituksen toimes-ta. Kun kansa aikanaan antaa nykysuun-taukselle tuomionsa ja eduskunnan kokoon-pano muuttuu, eivät hallituksen nyt tekemät

ratkaisut ole enää korjattavissa. Sekin velvoittaa eduskuntaa vaatimaan perusteelli-sempaa käsittelyä ja valiokuntien paneutu-mista asiaan. Integraatiokeskustelu täytyy käydä suuremman vastuun ilmapiirissä kuin nyt tapahtuu. Mitään todella ratkaisevaa tarvetta ei ole viedä asiaa eteenpäin tavalla, jonka hallitus on omaksunut.

Idänkaupan väheneminen on jo synnyttä-nyt työttömyyttä ja konkurseja, mutta maan hallitus ei näytä kantavan huolta siitä, mitä maassa tapahtuu. Kauppasuhteiden kääntyminen Suomelle epäedulliseen suun-taan ja idänkaupan tyrehtyminen on todelli-nen uhka monille työvoimavaltaisille yrityk-sille, jotka ovat päässeet hyvään alkuun nimenomaan neuvostoviennin avulla. Puhei-ta pidetään ja julkisuudessa käsitellään tois-tuvasti näkymiä ja suunnitelmia idänkaupan kehittämisestä, mutta käytännössä ei edetä. Jopa valtionyhtiö Valvillaa viedään parhail-laan ja harkitusti konkurssiin, vaikka kaikki edellytykset olisivat toiminnan jatkamiselle ja myös neuvostoviennille.

Kansainvälisen yhteistyön edetessä ja laa-jetessa ei pidä unohtaa ja sivuuttaa niitä kaikkein keskeisimpiä ja tavallisen kansalai-sen kannalta ensisijaisia asioita, kuten työl-lisyyttä, toimeentuloturvaa ja sosiaalietujen säilyttämistä. Saavutettujen palkkaetujen karsiminen näyttää myös olevan työnantaja-piirien tavoitteena, koska vertaus samaan Euroopan yhteisöön mukaan tulevien mai-den palkkatasoon näyttää antavan tähän mahdollisuuden. Tämä onkin aivan ilmeisesti eräs niistä tekijöistä, jotka kiirehtivät pää-töksiä. Tässä lieneekin eräs syy, jota Suomen nykyinen hallitus ei halua päästää integraa-tion keskustelun piiriin eikä asiaa valiokun-tien käsittelyyn. Onkohan todella näin? Ai-nakin on syytä epäillä.

Olemme esittäneet, että Suomen kansalais-ten ja isänmaan etu asetettava kaiken edelle. Tämän tavoitteen on hallitus ohittanut. SKDL:n eduskuntaryhmä painottaa juuri näitä puheenvuoroissaan ja esittämissään ponsilausumissa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan sanoa, että hallituksen integraatioselonteko ei ota riittävästi kantaa maailman muuttumiseen. Ei riitä se, että tutkitaan vain Länsi-Euroo-pan ongelmia. Ulkomaankauppaministeril-lemme haluaisin sanoa — hän ei nyt ole paikalla, mutta ehkä tieto menee eteenpäin

— että maailma on tänään avarampi kuin pelkkä Länsi-Eurooppa, ja siksi ehdotan, että hyväksyttäisiin seuraava lausuma päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi:

”Kuultuaan tiedonannon eduskunta edellyttää, että hallitus tuo Efta — EY-neuvotteluihin liittyen eduskunnalle selonteon tavasta, jolla Suomi suhtautuu taloudellisen yhteistyön kehittämiseen Itä-Euroopan maiden kanssa, ja että Suomen pyrkimyksenä siinä yhteydessä on uusien tullimuurien ja teollistuneet maat yhteen liittävän tulliliiton rakentamisen sijasta kaikkien olemassa olevien tullien globaalinen poistaminen sekä Itä-Euroopan maiden että kehitysmaiden hyväksi,
ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. Pystynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Jokinen tässä erittäin hyvin valmistellussa puheenvuorossaan kiinnitti huomiota moniin semmoisiin asioihin, joiden osalta hän näki aiheelliseksi suunnata moitetta hallitukselle, ja kun arvoisa ministeri ei ole täällä, niin ehkä minä saan vähän yrittää puolustaa hallitusta ensinnäkin siinä, että tämä kiire laitettiin hallituksen syyksi perusteltaessa sitä, että tätä ei ennetä viedä valiokuntakäsittelyyn.

Minä vain muistutan siitä, että se johtui eduskunnan omasta tahdosta. Me sovimme täällä jo viime keväänä, että ensimmäisenä selontekona annetaan lastensuojeluselonteko, jonka eduskunta itse lastensuojelulakia aikanaan säädettäessä edellytti. Hallitus tarjosi tätä selontekoa 8 päiväksi lokakuuta, mutta se ei sopinut eduskunnan ohjelmaan, minkä vuoksi se oli pakko siirtää vasta tänne, ja näin ollen ottaen huomioon tämän Eftan ja EY:n jo sovitun neuvotteluajataulun, ei todellakaan ole aikaa käsitellä valiokunnissa, koska hallitus tarvitsee tämän eduskunnan viestin, millä tavalla se etenee. Jos täällä olisi tiedonantokäsittely kesken, kun hallitus olisi noissa neuvotteluissaan, niin se olotila ei lainkaan olisi otollinen Suomen hallitukselle muiden Efta-maiden hallitusten rinnalla ja EY:hyn nähden. Sen vuoksi minä katson, että tämä menettely on järkevä ja eduskuntaryhmät ja yksittäiset edustajatkin voivat viestinsä antaa tälläkin menettelyllä kohtuullisesti ja ne tulevat hallituksen toimenpiteissä huomioon otetuiksi.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pystyselle haluaisin lukea tulevan puheenvuoroni alun tässä yhteydessä: ”Kun Jumala loi maailman, hän näytti Aatamille Eevan ja sanoi, että valitse näistä itsellesi vaimo.” Samanlainen valintatilanne on nyt eduskunnalla. Hallitus on antanut eduskunnalle tiedonannon ja sanoo, että eduskunta saa vapaasti päättää siitä, pilkkuakaan muuttamatta, Suomelle linjan. Minä kyllä hämmästyin, että kuinka arvokas on eduskunnan kanta tähän kysymykseen, jonka hallitus tarvitsee.

En ymmärrä, että minkä kannan eduskunta on ottamassa, mitä eduskunnalta pyydetään tässä yhteydessä. Toivoisin, että ed. Pystynen tarkemmin selostaisi sitä ajatusta, joka hänellä on eduskunnan linjaksi tässä yhteydessä. Ryhmäpuheenvuorossaan hän ei sellaista eduskunnan linjaa määritellyt. Hän esitti toivomuksia siihen suuntaan, että Suomi mahdollisesti liittyisi tulevaisuudessa Euroopan yhteisön täysjäseneksi. Sekö on tämä linja, jota hallitus tarvitsee, vai jokin muu linja? Minusta, ed. Pystynen, hallitus ei tässä yhteydessä saa eduskunnalta eväitä, jotka auttaisivat sitä Efta- ja EY-neuvotteluissa, sellaisia eväitä, joista sille olisi hyötyä, koska eduskunnalta tosiasiallisesti ei näy pyydettyä mitään muuta kuin uskollisuuden ja alamaisuuden osoitusta hallitukselle.

Ed. Pystynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen pitäisi lukea uudelleen se kokoomuksen ryhmäpuheenvuoro, joka minulla oli kunnia pitää. Siinä ei ensinnäkään ehdotettu Suomen liittymistä EY:n täysjäseneksi. Päinvastoin nimenomaan todettiin, että niin ei pidä menetellä ainakaan tässä vaiheessa. (Ed. Seppänen: Miksi ei ainakaan tässä vaiheessa?) — Sitä varten että emmehän me tiedä, minkälainen maailma on esimerkiksi 20 vuoden kuluttua. Voidaanhan tuo lisäys jättää poisikin, jos se ed. Seppästä niin kovasti kaivelee.

Mutta siitä, minkä viestin eduskunta antaa hallitukselle, sanoisin, että ainakin kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa me selvästi sanoimme, että me hyväksymme hallituksen tiedonannossaan esittämän linjan. Näin on sanottu myös mm. sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa ja myös muiden hallituspuolueiden ryhmäpuheenvuoroissa. Eduskunnan kanta on se, minkä päiväjärjestyksen

sanamuodon täällä tulemme hyväksymään, ja minä olen hyvin vakuuttunut siitä, että se tulee olemaan hallituksen linjan hyväksyminen.

Ne tavallaan reunaviestit, joita ryhmäpuheenvuoroissa tähän annetaan, mahtuvat siihen hallituksen linjan määrittämisen väljyyteen niin, että hallitus voi ottaa ja tulee ottamaan ne huomioon noihin neuvotteluihin käydessään. Olen varma, että kun näihin seuraavan vaiheen neuvotteluihin käydään ja niiden jälkeen eduskunnalle tuodaan keväällä selonteko, ennen kuin mennään lopullisiin sopimusratkaisuihin, jotka sitten käsitellään täällä valiokunnissa, niin tämä ratkaisu tulee olemaan erinomaisen hyvin Suomen eduskunnankin kantaa vastaava.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ainoa linja, joka tulee tämän tiedonannon käsittelyn yhteydessä esille, on se, että eduskunta nauttii hallituksen luottamusta.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt ed. Seppänen kieltä-mättä tarttuu todelliseen ongelmaan, kun hän tuo esiin sen todellisen ristiriidan, joka on minkä tahansa hallituksen ja minkä tahansa eduskunnan välillä, kun tällaiseen neuvottelutilanteeseen ollaan lähdössä. Mikä tahansa hallitus haluaisi tietysti niin vapaat kädet kuin mahdollista pystyäksään neuvottelut joustavasti käymään, ja mikä tahansa eduskunta haluaa tietysti pitää kiinni oikeudesta sanella reunachdot.

Mielestäni tästä luonnollisesta vastakkainasettelusta on nyt syntynyt hyvin järkevä kompromissi, ja se kompromissi pitää sisällään sen, että eduskunta tiedonannon hyväksyessään tulee antamaan hallitukselle valtuudet käynnistää neuvottelut, ja se on se asia, ed. Seppänen, joka täällä konkreettisesti on käsiteltävänä. Minusta se on kohtuullista, kun samalla otetaan huomioon, että me pääsemme jatkossa ja riittävän ajoissa kuitenkin yksityiskohtiin kaikissa valiokunnissa käsiksi.

Ed. Pohjola: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin yhdyin kansanedustaja Liisa Jaakon-saaren sosialidemokraattisessa ryhmäpuheenvuorossa esittämiin linjauksiin integraatiokysymyksessä ja olen osaltani valmis hy-

väksymään hallituksen toimintalinjan ja valtuuttamaan sen jatkoneuvotteluihin tässä asiassa. Mutta tahdon evästää hallitusta integraation vaikutuksista Suomen aluepolitiikkaan ja mitä siinä suhteessa olisi huomioitava toisaalta neuvottelijoiden taholta, toisaalta Suomen kunnissa ja alueilla tässä vaiheessa.

Euroopan yhteisön tavoite yhdentyvässä Euroopassa on negatiivisten aluekehitysvai-kutusten vähentäminen. Euroopan yhteisön peruskirjassa Rooman sopimuksessa vuodelta 1957 edellytetään, että yhteistyöjärjestön kaikkeen toimintaan tulee sisältyä alueellinen näkökulma. Toisaalta aluepolitiikka korostuu sen vuoksi, että integraatio heikentää valtioiden roolia ja vähentää niiden merkitystä eri vaikuttamisen alueilla.

Euroopan yhteisön tuleva suunta kilpailuoikeudellisissa kysymyksissä, erityisesti suhtautumisessa valtion teollisuustukiin ja kansallisiin aluepoliittisiin tukiin, tulee vaikuttamaan eri maiden aluekehitykseen. Avainkysymys on, miten paljon kehittyneiden maiden kuten Suomen annetaan tukea omia kehitysalueitaan, vaikka näitä alueita ei yhteisön tasolla pidettäisikään kehitysalueina.

On mitä ilmeisintä, ja tästä Suomen neuvottelijoiden on pidettävä huolta, että jos harmonisointia julkisten yritystukijärjestelmien osalta esitetään Efta — EY-neuvotteluissa, sen tulisi koskea ensisijassa vain kansallisesti mittavia yritystukia. Mitä desentralisoidumpi tukijärjestelmä on, sitä epätodennäköisempää on, että siihen EY-tasolta puututaan. Näin tilanne on EY-maissa ollut. On huomattava, etteivät EY:n aluepoliittiset kriteerit sellaisinaan muutoinkaan sovellu Suomeen. Niissä eivät liioin ole mukana harva asutus, pitkät välimatkat ja kylmän ilmastion ongelmat.

On otaksuttava sisämarkkinoiden tehostumisen vaikuttavan kielteisesti sellaisilla alueilla, missä on runsaasti suojattua kotimaista teollisuutta, joka ei ole kilpailukykyistä kansainvälisillä markkinoilla.

On arveltu EY:n yhdentymiskehityksen vaikutusten olevan hyvin aluesidonnaisia. Kaukaiset alueet hyötyvät siitä, että keskuksen ja äärialueen välinen taloudellinen etäisyys pienenee kehittyvän tiedonvälityksen myötä. Toisaalta oletetaan kilpailun lisäävän entisestään yritysten sijoittumista sinne, mis-

sä kustannukset minimoidaan ja tuotto maksimoidaan.

Tulli- ja hallintomuodollisuudet maiden välisessä kaupassa on koettu hankalina kaupan esteinä. Erityisesti pkt-yrityksissä ne ovat tuntuneet tulojen menetyksinä. Kun kuljetusesteet ja -kustannukset kaupankäynnissä vähenevät, kaukana sijaitsevien alueiden edellytykset investointien sijoittumiseen paranevat. EY:ssä painotetaan pienyritysten merkitystä aluekehityksessä. Tavoitteena on mm. luoda suotuisa toimintaympäristö pkt-yrityksille ja edesauttaa niiden kehitystä sisämarkkinoita vapautettaessa.

Miten talousalueidemme tulisi varautua yhdentymiskehitykseen? Riippumatta siitä, miten integraatioprosessi Suomen osalta etenee, yhteistyön ja kontaktien tarve alue- ja paikallistasolta kansainväliselle tasolle kasvaa Suomessa. Kansainväliset yhteydet talouden ja yhteiskuntaelämän alalla tulevat olemaan merkittävä tekijä alueiden kehittämisessä. Alueiden kehittämistyössä tärkeä osa kontaktien luomisen ohella on koulutuksella, tiedolla ja kielellä. Erityisesti tulisi paneutua siihen, miten alueellisessa kehittämisessä kansainvälistyminen huomioidaan. Niin ikään olisi pohdittava sitä, ovatko alue- ja paikallistason organisaatiot tai viranomaiset riittävän voimakkaita alue-tason edustajia ja edunvalvoja kansainvälisellä tasolla, ja toisaalta, mikä on esimerkiksi kunnallisten keskusjärjestöjen rooli tässä suhteessa.

Maakuntatasoisten keskusalueiden menestymisen edellytykset riippuvat niiden kyvystä uudistaa talouttaan ja toisaalta integroitua yhteisön keskuksiin. Erityisen tärkeä on kyky yhteistoimintaan toisten alueiden kanssa ja toisaalta kyky erikoistua. Koska kehityksen edellytykset ja avaintekijät ovat rajalliset eivätkä jakaannu alueellisesti tasaisesti, seuraa siitä maakuntatasoisten keskusten kilpailu kehitysedellytyksistä.

Jo nyt on nähtävissä, että paikalliset ja alueelliset kulttuurit elävät renessanssia. Tämä asettaa kuntien kulttuuritoimelle uusia vaatimuksia omaehtoisen kulttuurin kehittämiseksi. Perinteisen kummi- ja ystävyyskuntaverkoston merkitys kunnissa tulee kasvamaan. On syntynyt kansalaisten Eurooppa-ajatus. Tämä on kunnille haaste ja merkitsee, että kansalaisten osallistumista Euroopan kehitykseen tulisi pyrkiä edistämään.

On mahdollista, että myös Suomeen syntyy kansainvälisiä maakuntakeskuksia. Niistä yhteydet niin talouden kuin kulttuurinkin osalta tulisivat suuntautumaan ensi sijassa Eurooppaan ja vasta toissijaisesti kotimaahan. Suomeen voi kuitenkin syntyä vain muutama tällainen aluekeskus. Kansainväliseltä maakuntakeskukseksi edellytetään ennen kaikkea toimivaa ja kehittyntä infrastruktuuria, jossa liikenteellä on keskeinen sija.

Jos EY:n kynnysarvoja aletaan julkisten hankintojen kilpailuttamiseksi soveltaa Suomessa, tulee kilpailu pääasiassa koskemaan suurimpien kaupunkien julkisia hankintoja. Pienemmissä kunnissa toteutetaan vain noin 3—5 vuoden aikavälillä EY:n kilpailuttamisraajat ylittäviä hankintoja. Sitä vastoin julkisten teiden osalta rajaehdot saattavat täytyä useamminkin ja jo keskikokoisissa kunnissa. Ulkomaisten yritysten kiinnostus suomalaisiin julkisiin töihin on todennäköistä kuitenkin enintään suurimpien kaupunkien mittavimmissa hankkeissa. EY:n kynnysarvot ylittäviä, siis yli 25 miljoonan markan hankkeita voisivat esimerkiksi olla virastotalot, terveyskeskukset, peruskoulut ja ammatilliset oppilaitokset, liikenneväylät sekä viemärlaitokset.

Yleisesti on pelätty, että työvoima muuttaa pois sellaisilta alueilta, missä tuottavuus on heikko ja joissa ilmenee runsaasti työttömyyttä. Uuden alueellisen kehityksen tasapaino on taas nähty saavutettavan siten, että alueet erikoistuvat niihin toimintoihin, joissa niillä on suhteellisesti parhaat edut. Pelko siitä, että vapaa liikkuvuus lisääisi työttömyyttä heikommin kehittyneillä alueilla, ei saatujen kokemusten valossa pidä paikkaansa. Euroopan yhteisöstä 1970- ja 1980-luvuilla saadut kokemukset osoittavat, etteivät yhteisömaat korkeasta työttömyydestä huolimatta ole kokeneet maiden sisäisen tai maiden välisen liikkuvuuden voimakasta kasvua. Muuttoliike alueiden välillä on pysynyt Euroopan yhteisössä 1 - 1,5 prosenttina väestöstä. Viime vuosina muuttoliike on jopa entisestään vähentynyt.

Mikäli pääomaliikkeet ja finanssipalvelut vapautuvat myös Suomessa, tulee investointien rahoitus tehostumaan. Kilpailu tulee leviämään myös markkarahoitukseen ja kotimaiselle pankkisektorille, jonka edessä on nopea rakennemuutos. Rakennemuutos tulee merkitsemään konttoriverkoston keventämistä

tä, yksiköiden fuusioitumista ja kansainvälisten yhteyksien lisääntymistä. Se merkitsee myös sitä, että jotkin pankit tulevat erikoistumaan alueellisiksi pankeiksi. Jotta suomalaiset pkt-yritykset kykenisivät hyödyntämään tehostuvia rahoitusmarkkinoita, niiden olisi tunnettava kansainväliset raha- ja pääomamarkkinat sekä niiden toiminta. Muun muassa tämä olisi uusien aluepankkien työ-sarkaa.

Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa yhdentymiskehityksen merkitys monilla aloilla on käsitykseni mukaan edelleen vain suuntaan antava. Merkittävät päätökset tapahtuvat useimmiten liikeyrityksissä. Toisin sanoen yhdentyminen tapahtuu vielä tässä vaiheessa pääasiallisesti taloudellis-teknisellä puolella. Nyt tiedetään mitä tapahtuu vuoteen 1992 mennessä. Mitä sen jälkeen tapahtuu, on osin vielä epäselvää. Joka tapauksessa vuoden 1992 jälkeen sosiaalinen ja kulttuurinen näkökohta tulevat korostumaan. Jos yhdentymisen seurauksena yleinen taloudellinen kehitys ja hyvinvointi lisääntyy, mihin sillä pyritään, edesauttaa se alueiden omia edellytyksiä kulttuuriensa kehittämässä.

Mahdollisesti syntyvä sopimus eurooppalaisesta talousalueesta ei suinkaan ole yhdentymiskehityksen viimeinen vaihe, vaan yhdentymiskehitys jatkuu pitkänä prosessina kohti eurooppalaista taloa, johon myös Itä-Eurooppa on tulossa mukaan.

Ed. Antvuori: Arvoisa puhemies! Kun päivän poliittiset huolet ovat sellaisia kuin "Tiedätkö, mitä eroa on Unkarilla ja Yhdysvalloilla? — Yhdysvalloissa on kommunistinen puolue, Unkarissa ei.", niin jokainen ymmärtää, että muutokset Euroopassa ovat perustavanlaatuisia ja etenevät huikean nopeasti. Meillä suhtaudutaan tähän kehitykseen hyvin varovaisesti, jopa epäillen ja selvästi passiivisesti. Minua ainakin vaivaa EY-tiedonannossa se, etten voi olla vakuutunut siitä, onko uskallettu nähdä koko Euroopan kehitys tarpeeksi pitkälle ja tarpeeksi syvälle. Miten paljon on mietitty meidän mahdollisuuksiamme tukea omasta puolestamme Neuvostoliittoa ja Itä-Euroopan maita ja onko tutkittu mahdollisuuksiamme toimia jollakin tavoin tässä kehityksessä sillanrakentajan ominaisuudessa?

Yhdeltä osin kysymyksiä herättää myös koko Euroopan suhde muuhun maailmaan.

Mitä ovat näköalat siinä valossa, ja olemmeko tavallaan nyt jo jälkijunassa koko EY-kehityksessä ja tavoitteissamme? Usealta suunnalta on vakuuteltu, että Suomen ei tule pyrkiä EY:n täysjäseneksi. Minulle on kuitenkin jäänyt jollakin tavoin tämä kysymys epäselväksi, tai paremminkin en ole voinut tulla vakuuttuneeksi esitetyistä ulkopoliittisista argumenteista nimenomaan nykyisen kehityksen valossa. Onko tämän päivän ulkopoliittinen varovaisuus suhteessa Neuvostoliittoon ollenkaan realistinen? Minun mielestäni siellä tapahtunut kehitys nimenomaan voisi kannustaa meitä rohkeampaan ja laaja-alaisempaan keskusteluun, ja uskon, että meiltä jopa odotetaan sellaista. Paradoksaalista tässä kehityksessä onkin, että Länsi-Euroopassa kuljetaan kohti integraatiota ja Itä-Euroopassa pyritään hajauttamaan olemassa olevia poliittisia ja taloudellisia rakenteita.

Euroopan yhdentymiskehitys on siinä määrin suuri asia ja ilmeisen paljon muutoksia synnyttävä rakennelma, että se luonnollisesti herättää hyvin paljon kysymyksiä, epäilyjä, toivoa paremmasta ja ehkä epärealistisia odotuksia. Meillä Suomessa on moni asia hyvin, mutta väistämättä on asioita, joita selvästi omassa piirissämme emme ole kyenneet ratkaisemaan, joten odotukset suuntautuvat nyt EY:n suuntaan. Tavallaan on masentava asetelma joutua seinää vasten ja sitä kautta odottaa ratkaisuja. Toiveet minun mielessäni suuntautuvat silloin luonnollisesti kauppapolitiikkaan, mutta erityisesti ekologisiin kysymyksiin, kansainväliseen yhteistyöhön elinympäristömme suojelemiseksi. Toivoa sopii myös kilpailun tervehdytystä ja sitä kautta elinkustannusten taasoittumista tai jopa kevenemistä.

Mielenkiintoinen kysymys on myös palkkapoliittiset asetelmat. Onko nyt viimeinkin mahdollisuus tätä kautta korjata vinoutunut ja eriarvoinen ansiokehitys maassamme? Todella nöyryyttävää todeta, että tämän tapaisissa asioissa on tukeuduttava johonkin itseään vahvempaan.

Johannes Salminen on usein puhunut kansallisesta itsekkyydestämme. Tässä on hyvin paljon totta. Erityisesti EY-keskustelujen yhteydessä ovat tulleet esiin hyvin omahyväiset pelkoihin perustuvat kysymykset. Kyllä kai meillä valitettavasti vieläkin kansainvälisyys on aika yksipuolinen käsite. Olemme täysin vakuuttuneita siitä, että mei-

dät, hyvin koulutetut suomalaiset, otetaan avosylin vastaan minne hyvänsä maailman kolkkaan. Omaan avosylisyyteen syntyy jo monenlaista estettä. Sitä paitsi uhkakuvat Suomeen muuttavista ihmisistä ovat täysin harhaisia. Maahamme on lähes mahdotonta muuttaa ensinnäkin kansainvälisesti merkityksettömän kieleemme johdosta ja toisaalta korkeiden elinkustannusten vuoksi. Eihän esimerkiksi edes muualta Suomesta juurikaan voida muuttaa pääkaupunkiseudulle korkeiden asuntokustannusten johdosta. Realiteetti lienee se, että Suomesta muuttaa hyvin koulutettua nuorta väkeä eurooppalaisille työmarkkinoille.

Mielestäni hallituksen tiedonanto on hyvä, vaikka selvästi asian käsittelyprosessi häiritsee siinä mielessä, että nyt on pakko rajoittaa aika paljon valmiiseen paperiin. Tässä mielessä tulevaisuutta ajatellen yksi epävarmuustekijä koko EY-kehityksessä onkin päätöksentekoprosessi. Luisuvatko asiat entistä enemmän pois eduskunnan käsistä virkamiesten päätettäviksi ja meidän osallemme jää hallinnointi eli toteutamme valmiit päätökset painamalla oikeaan aikaan oikeanväristä nappia? Tässä ei nyt tietysti ole paljon mitään uutta, mutta EY-kehityksen valossa olisi hyvä tilaisuus hyödyntää tämän tapaiset pelot lähtemällä selvästi tervehdyttämään politiikkaa ja nostamaan eduskunnan arvostusta. Siihen pääseminen edellyttää meiltä aikamoista itsekritiikkiä, rohkeutta ottaa kansanvalta käyttöön ja irrottautumista vanhasta, jo turvallisen tuntuiseksi käyneestä tavasta tehdä tätä työtä. Mielestäni tämän suuntainen kehitys on välttämätöntä. Muuten kansalaisten viimeinenkin usko eduskuntalaitokseen on mennyt ja olemme tilanteessa, jossa maatamme todella hallitsee puolue-, talouselämä-, ay- ja EY-diktatuuri.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Antvuori oli huolissaan siitä, että meiltä voisi luisua päätöksenteko käsistä tässä integraatioprosessissa. En tiedä, minkälaisia ristiriitoja kokoomuksen ryhmän sisällä on, mutta eilisessä ryhmäpuheenvuorossa kokoomus aivan selvästi näytti vihreätä valoa sille, että päätöksenteko voikin luisua meidän käsistämme. Tuossa ryhmäpuheenvuorossahan ilmaistiin sellainen käsitys, että Suomessa voisivat astua voi-

maan Ees:n normit aivan sellaisinaan ilman, että eduskunnan täytyisi niistä erikseen päättää. Toisin sanoen meidän omasta päätöksenteko-oikeudestamme luovuttaisiin ja kaupattaisiin sitä Länsi-Eurooppaan, siis todella suvereenisuutemme tärkeätä ydintä. Jos pelkästään Suomen edustajien hyväksyminen jossain Ees:n instituutiossa riittäisi, silloin hyvin suuri osa aineellista päätösvaltaa siirtyisi toisenlaisille intresseille kuin me mahdollisesti edustaisimme, jos täällä saisimme päättää.

Toinen asia, mikä minusta oli hämmästyttävää ed. Antvuoren puheenvuorossa, oli se, kun hän sanoi, että Neuvostoliiton kehitys antaisi mahdollisesti jotain rohkeutta erilaisiinkin kannanottoihin. En tiedä, viittasiko hän mahdolliseen jäsenyyteen EY:ssä. Minusta tämä on hyvin ristiriitaista, ja olen sen havainnut muissakin puheenvuoroissa. Kun viisi viikkoa sitten pääsihteeri, presidentti Gorbatschovin vierailun aikana allekirjoitettua julistuksessa tunnustettiin Suomen puolueettomuus, siinä yhteydessä sitä kovasti hurrattiin ja kiitettiin. Nyt, viisi viikkoa myöhemmin, ollaan ”jälleenmyymässä” tätä puolueettomuutta. Minusta siinä on erittäin suuri ristiriita.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Antvuori esitti kysymyksen, joka on saattanut askarruttaa monta muutakin, eli miksi Suomi ei ole suoraan hakeutunut EY:n jäseneksi — näinhän tuo oli ymmärrettävä — niin toteaisin ensinnäkin sen, että toki tähän ei muodollista estettä ole olemassa. Onhan Suomi täysivaltainen, suvereeni tasavalta. Mutta voidaan kysyä, olisiko tämä viisasta.

Nimittäin jos Suomi hakisi suoraan EY:n jäseneksi, se merkitsisi irtaantumista Eftasta, irtaantumista yhteispohjoismaisesta linjasta, mikä on ollut meidän perinteinen poliittinen linjamme.

Toiseksi EY on paitsi kaupallinen niin myös poliittinen järjestö. Me tahdomme, näin olen ymmärtänyt, pitää kiinni puolueettomuudestamme, jolla on maailmalla itseisarvoa jo sinänsä hyvinkin paljon.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä luulen, että tässä keskustellaan nyt jäsenyyden osalta oikeastaan kahdesta ihan erilaisesta asiasta.

Toinen asia on se, että Euroopan yhteisöt on tänä päivänä sellainen järjestö, joka on rakennettu kehittymään taloudelliselta pohjalta kohti poliittista ja itse asiassa viime kädessä myös sotilaallista unionia. On täysin järjetöntä ajatella, että Suomella voisi missään oloissa olla omasta edusta lähtevää intressiä liittyä jonkin näköiseksi osavaltioksi tällaiseen Länsi-Euroopassa syntymässä olevaan suurvaltaan. Minusta tämä on pois suljettu asia. Sellainen ajatus, että joku Neuvostoliiton oletettu tilapäinen heikkouden tila olisi erityisenä perusteluna tällaisille spekulatioille, on minusta selkeästi ja kirkkaasti torjuttava.

Toinen asia — josta minä ymmärrän, että nämä epäröivät ja rehelliset kysymykset nousevat — on ne pohdinnat, voisiko tämä Euroopan taloudellinen kehitys ja tämä myllerrys, joka nyt on käynnissä, johtaa sellaiseen tilanteeseen, että jonain päivänä Eurooppa on yhteisenä talousalueena kehittynyt sellaiseksi, että nykypäivän poliittiset ristiriidat ja vastakkaisuudet ovat häipyneet pois ja on syntymässä jokin uudenlainen Eurooppa. Minä ymmärrän nämä kysymykset siltä pohjalta, sitä kannattaakin pohtia, mutta poliittisessa päiväjärjestyksessä tämä kysymyksen asettelu totisesti ei ole tässä ja nyt.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tähän kansanvalta-asiaan, kyllä minä olen ihan aidosti huolestunut kansanvallan toteutumisesta Suomenmaassa ja tietysti erityisesti EY-kehityksen valossa. Olen monesti miettinyt ja kokenut sen sillä tavalla nimenomaan, että kyllä päätökset tehdään todellisuudessa josakin muualla, tehdään ne sitten elinkeinoelämän piirissä, ay-poliittisissa kuvioissa. Kyllä monta kertaa täällä päätöksenteko tuntuu hallinnoinnilta, eli me toteutamme ne päätökset, jotka on jossakin muualla tehty.

Mitä sitten tulee EY-täysjäsenyyksikysymyseen, ymmärrän varsin hyvin nämä taustat ja tämän poliittisen aselman, mutta se minun mielessäni on tavallaan esimerkinomainen, onko meillä tarpeeksi kauaksi ja laaja-alaisesti nähty tätä kehitystä. Tietysti aika huonosti tunnen ulkopoliittista kenttää sillä tavalla, mutta että jotenkin minä haluan uskoa ja nähdä, että Neuvostoliitossa tapahtunut kehitys ei ole mikään väliaikainen heikkou-

den tila, vaan se on ihan pysyvä kehitys, josta ei paluuta ole eikä tarvitsekaan tietysti olla.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Siitä huolimatta, että ed. Björklund äsken yritti — niin ymmärsin — vakuuttaa, että Suomi ei ole menossa EY:n täysjäsenyyteen, kuitenkin käydyssä integraatiokeskustelussa on sellaista henkeä ollut, että Suomen tulisi mennä liput hulmuten EY:hyn mukaan. Tästä ei varmastikaan oltaisi Suomessa yksimielisiä. Mutta siitä sen sijaan vallinne laaja yksimielisyys, että Suomen on oltava tulevaisuudessakin aktiivisesti mukana eurooppalaisessa vuorovaikutuksessa. Me suomalaiset emme tule toimeen ilman Eurooppaa. Sen sijaan eurooppalaiset tulevat aivan hyvin toimeen ilman meitä.

Kansainvälisen yhteistyön perusteisiin kuuluu kylmien realiteettien olemassaolo. Näistä lähtökohdista käsin on koko EY-prosessi syntynyt. Realiteetteihin kuuluu, että jokainen maa tekee ratkaisut ajatellen omalta kannaltaan konkreettista hyötyä. Näin myös Suomen tulee tehdä. Pyrkimys ajaa omia etujamme ei meiltä saa unohtua. Yhdynkin tässä sosialidemokraattisen ryhmäpuheenvuoron siihen kohtaan, jossa ed. Jaakonsaari totesi, että juuri Suomen kaltainen pieni maa tarvitsee vahvoja vastaan avoimet ja selvät, etukäteen sovitut menettelytavat.

On vahinko, ettei hallitus ole tiedonantoonsa kirjannut Suomen kansallisia etuja, joista meidän tulisi tässä vaiheessa olla jo tietoisia. Tiedonannon kohta ”Hallituksen toimintalinja” on muotoiltu niin, ettei se tule sitomaan hallitusta mihinkään. Hallitus puhuu mm. erityisjärjestelyistä, mutta ei kerro, mitä erityisjärjestelyjä Suomi aikoo tehdä.

Olen siis täysin toista mieltä kuin ed. Pystynen, joka totesi kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroa käyttäessään, että hallitus on pystynyt esittämään selkeästi maamme integraatiopolitiikan keskeiset elementit. Mitä ne ovat? Tähänastisessa keskustelussa on hallituksen taholta joitakin hajanaisia näkemyksiä esitetty, mutta ei mitään täsmällistä.

Suomen edun mukaista on nähdä Eurooppa kokonaisuutena, niin kuin täällä on sanottu, Uralilta Atlantille. Lähtökohtana on, että luomme kauppapoliittiset etumme tässä kokonaisuudessa. Meidän on edettävä puo-

lueettomalla linjallamme määrätietoisesti. Siksi Suomi ei voi ajatellakaan liittyvänsä EY:hyn, jolla on paitsi taloudellisia niin myös poliittisia ja sotilaallisia intressejä.

Vuosi sitten käydyssä selontekokeskustelussa jo todettiin, ettei Suomi pyri yhteisön jäseneksi. Vaikka muutokset Euroopassa ovat lähes päivittäisiä, puolueettomuutemme ei ole muuttunut. Parhaiten Suomi voi olla Euroopan yhdentymisessä mukana Eftan kautta ja tiivistäen pohjoismaista yhteistyötä. Suomen tulisi kuitenkin tässä vaiheessa tehdä räätälintyötä siinä, minkälaisia reunaeh-toja tulevalle yhteistyölle asetamme.

Eduskunnan tietoon tulisi saattaa esimerkiksi se, millä alueella suomalainen lainsäädäntö on kehittyneempää kuin eurooppalainen. Meidän tulisi ennakolta pohtia, haluam-meko tavallaan tason laskua vai emme. Kun jo nyt tiedämme, että EY:n vanhempien säännösten joukossa on myös sellaisia, jotka ovat alle Suomen tason, olisi välttämätöntä päättää, mitä teemme aina silloin, kun näin on. Välineitä tämän kaltaiselle pohdinnalle ei sisälly hallituksen tiedonantoon.

Kuitenkin hallitus toteaa tiedonannossaan, että jokaisen maan oma asia on itse määritellä omat tarpeensa poikkeus- ja siirtymä-järjestelyihin. Saadakseen esityksensä hyväk-sytyiksi sen on voitava neuvotteluissa perus-tella tarpeensa. Miksi hallitus ei ole tehnyt edessä olevia neuvotteluja ajatellen tätä työ-tä?

Taloudellinen valta tuo mukanaan poliit-tista valtaa. Yhdentymiskehityksessä Suomen on säilytettävä taloudellinen itsenäisyytensä. Siksi yksi reunaehdoista on omistuskysymyk-set ja oma maataloutemme sekä teollisuudes-sa tiettyjen avainalojen ylläpitäminen puh-taasti suomalaisina. Eräiden raaka-ainevaro-jen jalostaminen ja maamme monipuolisen teollisuuden rakenteen ylläpitäminen sekä itsenäisen kansallisen tuotannon turvaami-nen mm. metsäteollisuudessa ovat avainky-symyksiä ratkaistaviksi juuri nyt. Näistä asioista ministeri Suominen antoi eilen eduskunnassa jonkinlaista, mutta hyvin tar-peellista tietoa.

Suomalaiset yritykset ovat jo usean vuo-den ajan harjoitelleet ulkomailla olemista. Voi sanoa, että kaikki suuret yritykset ovat jo kansainvälisiä. Kehitys on ollut nopeaa. Toistaiseksi kuitenkin yritykset ovat tulout-taneet kotimaahan hyvin vähän voittoja.

Erityisesti meidän valtionyhtiömme ovat si-jottaneet savupiippujen ja auringonnousun yrityksiin, joista ei ole paljoa tulossakaan. Huomattavasti paremmin ovat onnistuneet-kin Suomeen tulleet ulkomaiset yritykset, jotka veivät täältä voittoa tänä vuonna ensimmäisellä vuosipuoliskolla jo huomatta-vasti yli 600 miljoonaa markkaa, kun vas-taavasti ulkomaisten sijoitusten tuottoina ko-tiutettiin samaan aikaan vain 50 miljoonaa markkaa.

On ennakoitavissa, että myös tulevaisuu-dessa ulkomaiset yritykset sijoittavat tänne, sikäli kuin se on tuottavaa. Meidän tulisi oppia samat taidot, kun puolestamme me-nemme Eurooppaan. Muuten menetämme osan itsenäisyydestämme.

Tiedonantokeskustelun yhteydessä tulisi luoda linjoja myös Suomen tulevalle sisäpo-litiikalle. Meneminen integroituaan Euroop-paan pakottaa meidät myös uudistuksiin. Kaikki asiantuntijat näyttävät korostavan maankunnallisen identiteetin vahvistumista Euroopan yhdentymisessä. Monien maiden hallintoa on niin ikään uudistettu niin, että hallinnolla vahvistetaan maakunnallista toi-mintaa.

Taloudellisen yhdentymisen vaarana on voimakas keskittymisuhka, ellei samalla huo-lehdita aluepolitiikan kehittämisestä. Tässä Holkerin hallitus ansaitsee vain moitteita. Se on päinvastoin arvioinut virheellisesti niin, ettei maakunnallista hallintoa tulisi tarvit-semaan. Mihin hallituksen arvio perustuu? Kun täällä sattuu olemaan varsin monta hallituksen ministeriä, haluankin tehdä hallitukselle ehdotuksen, että hallitus tekisi, kun se periaatepäätöksiä suosii, pikaisesti myös periaatepäätöksen maakunnallisen itsehallin-non toteuttamisesta Suomessa.

Kun monille aloille syntyy eurooppalainen lainsäädäntö, on siitä seurauksena kansalli-sen identiteetin heikkeneminen. Kansalaisilla on kuitenkin tarve tuntea kuuluvansa johon-kin konkreettiseen yhteisöön. Niinpä kansal-lisuuden sijaan nousevat maakunnalliset kulttuurit ja yhteisöt entistä merkittäväm-miksi. Tästä seuraa, että on välttämätöntä kehittää maakunnallista itsehallintoa. Kuta pidemmälle nämä pyrkimykset Suomessa siirretään, sitä enemmän luodaan hankaluuk-sia yhdentymisprosessille.

Hallituksen tiedonanto ohittaa aika tavalla koulutus- ja kulttuurinäkökulman yhdenty-

misprosessissa. Tiedonannossa on tyydytty lähinnä raportoimaan tähänastiset toimet EY:ssä. Suomalaista kilpailukykyä ei voida ylläpitää, parantamisesta puhumattakaan, muuten kuin koulutustasoa nostamalla ja kansainvälistä vuorovaikutusta lisäämällä. Suomalaisten heikkoutena on vielä oppimattomuus kansainväliseen yhteistyöhön. Meillä on kaikkiin EY-maihin perinteisesti bilateeraaliset kulttuurisuhteet, mutta ne ovat jääneet varsin elitistiselle tasolle ja ovat määrällisestikin vaatimattomia. Emme ole laajasti ottaen mukana eurooppalaisessa kulttuurisessa vuorovaikutuksessa.

Yksi syy tähän on kielitaidon heikkous. Tämän takia olisi painopisteen oltava opettaja-, nuoriso-, opiskelija- ja eri taiteenalojen harrastajien vaihdon nopeassa kasvattamisessa niin, että suosisimpe yhtä aikaa monia eurooppalaisia sivistyskulttuureja. Näyttää siltä, ettei vaihtojärjestelmä ole vielä läheskään kattava eikä mutkattomasti organisoitu. Toivottavaa olisi, että hallitus ottaisi asian mitä pikimmin hoidettavakseen ja huolehtisi siitä, että vaihtojärjestelmä saadaan nopeasti toimimaan.

Aivan ensimmäiseksi täytyisi luoda keskitetty tiedonsaantijärjestelmä tässä maassa. Esimerkiksi opettajien keskuudessa on varsin laajaa halukkuutta etsittyä ulkomaille, mutta läheskään aina ei ole saatavissa edes tietoa olemassa olevista tämän hetken mahdollisuuksista. Juuri opetusministeriöllä olisi tässä aika iso sarka. Opettajien kouluttajien olisi esimerkiksi välttämätöntä jopa opiskella tietty osa opinnoistaan kokonaan ulkomailta. Oletettavaa kuitenkin on, ettei ministeriötasolla ole halukkuutta ottaa näin suurta tehtävää vastaan. Siksikin tulisi ryhtyä nopeasti luomaan maakuntatasolla tiedonsaanti- ja organisointiverkkoa esimerkiksi läänien taidetoimikuntien yhteyteen. Tälle elimelle voitaisiin antaa myös taloudellista vastuuta.

Vaihtojärjestelmän luomisen rinnalle nopeita toimia tarvittaisiin matkailun ja liikenneyhteyksien edistämisessä niin, että alueelliset yhteydet Suomen eri osista Eurooppaan tulisivat mahdollisiksi. Täytyy todeta, että tälläkään saralla hallitus ei toistaiseksi ole saanut aikaan juuri mitään edistysellistä.

Euroopan yhdentyminen tuo mukanaan vapaat työmarkkinat. Suomella on tällä hetkellä erityisiä vaikeuksia antaa pätevyyksiä esimerkiksi opettajille viranhoitoon. On to-

deettava, että meidän tulisikin ensi vaiheessa pyrkiä selvittämään vastaavuuksia monien tutkintojen välillä. Koulutuksessa ei olisi viisasta lähteä harmonisoimaan tutkintoja vaan nimenomaan laatia vastaavuussäännöt ammattitutkinnoille. Tässä työssä meillä on jonkin verran kokemusta pohjoismaisella tasolla.

Mutta myös Suomen asenteita ulkomaalaisia työntekijöitä kohtaan on muutettava positiivisiksi. Erityinen huomio kiinnittyy virkamiesten nykyään vielä varsin kielteisiin asenteisiin. Nämä näkyvät mm. haluttomuutena antaa ulkomaalaisille erivapauksia. Kuitenkin olisi tärkeää, että Suomi tulisi nykyistä houkuttelevammaksi maaksi Euroopassa.

Yhteenvetona haluan todeta, että Suomen tulisi ensi sijassa keskittyä poistamaan niitä esteitä, joita meillä ulkomaalaisille on asetettu. Kulttuuri- ja koulutusyhteistyössä Suomen tulisi olla mukana, kuten kulttuuriministeri Kasurinen onkin todennut, tapaus tapaukselta, toisin sanoen osallistumme ja pyrimme mukaan valikoivasti kannaltamme kiintoisiin hankkeisiin, esimerkiksi Eurekaan, Comettiin jne.

Kulttuurialalla on myös huolehdittava siitä, ettei keskittyminen johda esimerkiksi ylikansallisten viestintäalan yritysten monopoliin. Pienillä kansoilla ei ole varaa luopua kansallisista kulttuurilaitoksista eikä kansallisista kulttuuripalveluista Euroopan yhdentymisensä.

Vaikka Euroopan yhdentymisprosessi on ennen muuta taloudellinen, olisi hallituksella oltava eväinä tuleviin neuvotteluihin myös muita asioita. Koulutus- ja kulttuurikysymysten sekä sosiaalisten kysymysten lisäksi ympäristöyhteistyön tiivistämisellä on tavan kiire. Haluan aivan erityisesti painottaa Suomen halukkuutta edistää ympäristönsuojeluyhteistyötä koko Euroopassa.

Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen totesi eilen, että nyt esillä oleva peruskysymys on, onko Suomelle edullisempaa osallistua yhdessä muiden Efta-maiden kanssa neuvotteluihin eurooppalaisen talousalueen luomisesta vai jättäytyä niistä pois ja hakea muita ratkaisuja. Haluan todeta ministeri Salolaiselle, että juna on lähtenyt jo aika päiviä sitten liikkeelle. Tästä nimenomaisesta asiasta olisi pitänyt päättää jo aikaisemmin, ja mielestäni siitä on tavallaan jo päätettykin. Peruskysymys onkin, millä reunaehdoil-

la lähdemme yhteistyöneuvotteluihin, ja tähän tulisi vastausta etsiä huolellisella ja perusteellisella valiokuntatyöskentelyllä eduskunnassa. Siksi pidän välttämättömänä viedä asia valiokuntatasolle mahdollisimman nopeasti.

Ministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Sosiaalinen ulottuvuus eli minun mielestäni yhdentymisen vaikutus ihmiseen itseensä on otettu Länsi-Euroopan taloudellista yhdentymistä koskevassa keskustelussa esille varsin myöhäisessä vaiheessa Euroopan yhteisönkin sisällä. EY:n jäsenmaiden ja työmarkkina-osapuolten näkemykset asiasta ovat menneet lisäksi kovastikin ristiin.

EY-komission puheenjohtajan Jacques Delorsin ja edistyksellisesti esiintyneiden jäsenmaiden, kuten Espanjan, Kreikan ja Ranskan sekä työntekijäjärjestöjen taholta on voimakkaasti korostettu sitä, että sosiaaliset näkökohdat on otettava huomioon integraatioprosessissa ja että niiden sisällyttäminen EY:n toimintaohjelmaan on prosessin jatkumisen perusedellytys.

Edellä mainitsemani sosiaalista ulottuvuutta korostavat tahot ovat perusteluissaan usein viitanneet ns. pohjoismaiseen malliin. Siinä hyvinvointipolitiikka ja sosiaaliturvan taso on saatu aikaan julkisen vallan ja työntekijäjärjestöjen yhteistyönä. Eftan ja EY:n välisessä dialogissa on vedottu Pohjoismaihin ja muihin Efta-maihin ja toivottu, että yhtenäisen eurooppalaisen talousalueen Ees:n luomista koskevissa neuvotteluissa Efta-maat voisivat oman kokemuksensa perusteella tuoda sosiaalisen ulottuvuuden kehittämiseen uusia myönteisiä elementtejä.

Efta-maiden ja erityisesti Pohjoismaiden suurena haasteena onkin pyrkiä vaikuttamaan siten, että meillä noudatettu sosiaalisen turvallisuuden taso säilyy ja laajenee koko Euroopassa yleisesti hyväksytyksi yhteiskuntapolitiikaksi.

Hyvinvointiyhteiskuntaa on pidettävä yhtä lailla taloudellisen kasvun ja hyvinvoinnin niin ehtona kuin seurauksenakin. EY:n piirissä yhdentymisen vaikutuksia yksityiseen ihmiseen eli ns. sosiaalista ulottuvuutta on toistaiseksi käsitelty hyvin suppeasti ja se on rajattu koskemaan lähinnä työelämän kysymyksiä. Suomalaisessa ja pohjoismaisessa hyvinvointipolitiikassa sen sijaan korostetaan sosiaaliturvan takaamista ja sosiaali- ja ter-

veyspalveluja ja niiden kehittämistä. Euroopan yhdentymisestä käytävässä keskustelussa saatamme jatkossa joutua jälleen palaamaan kotimaassa vanhastaan tuttuun keskusteluun sosiaali- ja terveyspolitiikan suhteesta talouden kehitykseen, perusturvan suhteesta ansioturvaan, yksityisten palvelujen suhteesta julkisiin palveluihin jne.

Sosiaalipolitiikalla on ollut maassamme oma merkityksensä taloudellisen kehityksen rinnalla. Sosiaaliturvassa ei tähdätä pelkästään vähimmäisturvan takaamiseen vaan myös jo saavutetun, ei pelkästään taloudellisen vaan myös, voisin sanoa, elämisen laadun ylläpitämiseen. Myös erona muuhun eurooppalaiseen kehitykseen voi sanoa, että Pohjoismaissa sosiaaliturvasta on lähes kauttaaltaan tehty lakisääteinen.

EY:n ja Eftan välillä tähän asti käytyjen keskustelujen valossa näyttää ainakin minus-ta siltä, että Efta-maiden panos ei sosiaalisen ulottuvuuden alueella ole muodostunut sellaiseksi kuin ehkä odotettiin. Lukuun ottamatta työvoiman liikkuvuuteen liittyviä sosiaaliturvan siirtymistä koskevia säännöksiä sosiaalinen ulottuvuus on ollut varsin vähäisessä määrin esillä.

Tällä hetkellä näyttää siltä, että sosiaalisen ulottuvuuden alue on melko tyystin jäämässä suunnitellun Ees-sopimuksen ulkopuolelle. Niin virkamiestason neuvotteluissa Eftan sisällä kuin Eftan ja EY:n välillä sosiaalista ulottuvuutta on käsitelty ns. reuna-alueisiin kuuluvana asiakokonaisuutena. Hahmoteltu Ees-sopimus kattaisi vain ne alueet ja EY:n määräykset, joilla poistetaan esteitä tavaroiden, pääomien, palveluiden ja työvoiman vapaalta liikkumiselta kyseisellä alueella.

Pääasiallinen syy tähän ongelmaan lieene se, ettei EY:ssä ole sisäisesti onnistuttu kehittämään EY-lainsäädäntöä sosiaalisen ulottuvuuden alueelle, ja tästä syystä sosiaalinen ulottuvuus ei ole tullut EY:n ja Eftan yhteisissä keskusteluissa tältä puolelta enemmän esille.

Yrityksiä sosiaalisen ulottuvuuden saamiseksi mukaan EY:n yhdentymiskehitykseen on toki tehty. Parhailleen EY:n huippukouksen siunausta odottaa luonnos EY:n sosiaalisten oikeuksien julistukseksi. Aloitteen sosiaalisten perusoikeuksien sopimuksen aikaansaamiseksi EY:n alueella teki ammattiyhdistysliike noin vuosi sitten. Tarkoitus oli, että sosiaaliset perusoikeudet lyötäisiin

lukkoon EY:n jäsenmaita oikeudellisesti sitovana asiakirjana. Aloite ei saanut, kuten tiedätte, kaikkialla kannatusta. Esimerkiksi Iso-Britannia ja työnantajataho ovat esittäneet vastustavia kannanottoja.

Alkuperäistä ehdotusta on kompromissien tuloksena jouduttu melkoisesti vesittämään. Asiakirjan muoto tulee olemaan juhlallinen julistus, jota täydennetään toimintaohjelmalla. Niin julistus kuin sen oikeudellinen sitomattomuuskin kuin myös julistukseen liittyvä melko vaatimaton toimenpideohjelmaluonnos ovat herättäneet monissa pettymyksiä.

EY:n piirissä eräät tahot ovat lisäksi tuoneet esille huolensa siitä, että sosiaalisten perusoikeuksien julistus keskittyy koskemaan vain työssä käyvää väestön osaa, kun taas työelämän ulkopuolella olevat ja yhteiskunnasta syrjäytyneet ryhmät ovat jääneet sivummalle.

Sosiaalisia oikeuksia koskevan julistusluonnoksen lisäksi sosiaalista ulottuvuutta koskevana keskeisinä asiakirjoina voidaan pitää niitä yhtiöoikeuden alaan kuuluvia säännösluonnoksia, joissa käsitellään työntekijöiden oikeuksia tiedon saantiin ja osallistumiseen yrityksissä. Nämä ehdotukset koskevat myös konsernipohjalle järjestettyjä yrityksiä. Ne takaavat periaatteessa hyvät lähtökohdat tasapainoiselle ja oikeudenmukaiselle työmarkkinakehitykselle myös Ees alueen piirissä. Näidenkin asiakirjojen valmistelu on kuitenkin osin kesken, ja asiassa eteneminen näyttää varsin hitaalta. Näin ollen on mahdollista, että työvoiman, pääoman, tavaroiden ja palvelusten vapaa liikkuminen toteutuu ilman, että sitä voidaan riittävästi tukea työelämän demokratiaa ja työsuojelua koskevilla elementeillä.

Suomi on kuulunut Pohjoismaiden yhteisiin työmarkkinoihin vuodesta 1954. Sen ei voi katsoa ainakaan heikentäneen sen paremmin maamme sosiaalista kuin taloudellistakaan kehitystä. Nyt olemme tilanteessa, jossa harkitaan pohjoismaisten työmarkkinoiden laajentamista myös Länsi-Euroopan suuntaan. Tulevaisuuden ennustaminen on tietysti aina vaikeaa. Sitä, kuinka paljon EY-maista suuntautuu muuttopainetta Suomeen tai miten paljon suomalaisia muuttaa EY-maihin töihin, on tässä vaiheessa vielä vaikea arvioida, vaikka sitä monet kansanedustajistakin ovat täällä tehneet. Koulutettu

suomalainen työvoima saattaa hakeutua, pääasiallisesti ehkä määrääjäksi, EY-maihin työhön. EY:n sisällä työvoiman liikkuminen on toistaiseksi kuitenkin jäänyt hyvin vähäiseksi. Se on ollut noin 1,5 prosentin luokkaa työvoimasta.

Suomessa ulkomaiseen työvoimaan sovelletaan lähtökohtaisesti samaa työlaainsäädäntöä ja samoja työehtosopimusmääräyksiä kuin kotimaiseenkin. Kansallisen kohtelun periaate on hyväksytty myös EY-maissa. Tästä huolimatta työvoiman vapaa liikkuvuus saattaa eri syistä käytännössä luoda paineita esimerkiksi vähimmäispalkkoja ja työaikanormeja koskeviin poikkeuksiin. Tämän vuoksi on aiheellista korostaa johdonmukaisesti sitä, että sosiaaliseen ulottuvuuteen liittyvät kansainväliset toimenpiteet on kiinteästi kytkettävä työvoiman vapaaseen liikkuvuuteen tähtääviin järjestelyihin. Jos tämä kytkentä jää löyhäksi, voi kehitys tuoda mukanaan myös uhkatekijöitä.

Kun EY on antanut omille jäsenmailleen oikeuden poiketa parempaan suuntaan työympäristöä koskevista määräyksistä, on meillä vastaavasti pidettävä kiinni oikeudesta hyvään ja korkeatasoiseen työympäristöön ja sitä koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön. Samalla tavalla meidän tulee pitää kiinni oikeudesta omaan korkeatasoiseen sosiaaliturvaamme ja palvelujärjestelmäämme.

Sukupuolten tasa-arvon osalta ei Suomen ja EY:n säännösten välillä ole varsinaisia ristiriitaisuuksia. Kuitenkin voidaan todeta, että EY-säännöstö sisältää monin paikoin velvoitteita aktiivisiin tasa-arvon edistämistoimiin. Näiltä osin voimme toivottaa ne tervetulleiksi myös vaikuttamaan omaan maahamme. Toinen asia sitten on, että naisen asema ja perhekuva sinänsä ovat näissä maissa erilaisia kuin meillä, ja niillä saattaa olla ns. epävirallinen vaikutus myös meidän arvomaailmaamme.

Raittius- ja alkoholisioista vastaavana ministerinä haluan vielä lopuksi todeta, että alkoholia on käsitelty aikaisemmin EY:n piirissä lähinnä kaupallisena kysymyksenä tai maatalouskysymyksenä tai, pitäisikö sanoa, maatalousongelmana ja valmisteverotukseen liittyvänä järjestelyasiana eikä niinkään sosiaalisena tai kan. anterveysongelmana, joka olisi syytä ratkaista yhteiskunnan toimin. Aivan viime aikoina EY:n piirissä on kuitenkin alettu korostaa alkoholiverotuksen

kansanterveyspoliittista ja sosiaalipoliittista tehtävää. Me Suomessa ja naapurimaissamme Ruotsissa ja Norjassa tervehdimme tietysti tyydytyksellä tällaista kehitystä. Alkoholien kohdalla tavara-kaupan liikkumisen edistäminen saattaisi muuten voittaa kuluttajansuojan sekä terveys- ja sosiaalipoliittiset näkökohdat.

On tärkeää, että voimme Suomessa jatkaa ja kehittää omaa kansallista alkoholipoliittikaamme, joka on paljolti perustunut sosiaalisten ja taloudellisten haittojen huomioon ottamiseen alkoholiolojen kehittämisessä. Tähän päämäärään, hyvinvointiyhteiskunnan päämäärään, me pyrimme yhteistyössä muiden Pohjoismaiden, Tanskaa lukuun ottamatta, jos näin voi sanoa, kanssa.

On selvää, arvoisa puhemies, että yhtenäisen eurooppalaisen talousalueen muotoutumisella on ajan oloon myös vaikutusta kunkin maan talouspolitiikkaan. Kehittyy eräänlainen eurooppalainen yleislinja, josta kansalliset ratkaisut eivät voi kovin jyrkästi poiketa. Tällaista talouspolitiikan sisällöllistä kansainvälistymistä on sinänsä mielestäni ollut kyllä havaittavissa koko tämän vuosikymmenen ajan.

Haluan vielä erikseen korostaa sitä, että suomalaisen sosiaaliturvan kansallinen erityispiirre ja korkea taso, hyvin toimiva palvelujärjestelmä, ei saa vaarantua tässä kansainvälistymiskehityksessä. Vaikka sosiaalisen ulottuvuuden varsinaisia harmonisointi-

pyrkimyksiä ei toistaiseksi ole ollutkaan, on syntymässä oleva eurooppalainen taloudellinen järjestelmä kuitenkin sellainen, että se suosii voittopuolisesti kaupallisen ilmapiirin valtaan pääsyä. On syytä kysyä, miten tällaisissa olosuhteissa pystytään takaamaan kansalaisten yhdenvertaisuus ja yhteiskunnallinen solidaarisuus.

Tämän vuoksi pohjoismaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan suuntautuvia mahdollisia paineita vastaan on eduskunnalle ja hallitukselle taattava jatkossakin sosiaalipoliittikan harjoittamiseen tarvittavat suunnittelu- ohjausmekanismit ja pyrittävä niitä tarpeen mukaan myös vahvistamaan. Samoin on pyrittävä yhdessä sellaisen yhteiskunnallisen ilmapiirin säilyttämiseen ja vahvistamiseen, jossa kansalaiset sekä antavat arvoa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden luomiselle että myös käytännössä voivat ja haluavat osallistua itse sen toimintaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään kyselytunnin vuoksi ja sitä jatketaan kello 17.30. Kyselytunti alkaa välittömästi.

Täysistunto keskeytetään kello 17.07.